

Vanhempien kasvatustietoisuus

Vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta

Suvi Rajaniemi
Melissa Ylisuutari

Opinnäytetyö
Joulukuu 2017
Sosiaali- terveys ja liikunta-ala
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijä(t) Rajaniemi, Suvi Ylisuutari, Melissa	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Joulukuu 2017
	Sivumäärä 58	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Vanhempien kasvatustietoisuus Vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Hintikka, Timo & Lautamo, Tiina		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksen avulla haettiin tietoa nykyajan vanhemmuudesta ja näkemyksiä kasvatuksesta sekä selvitettiin, mitä vanhempien kasvatustietoisuudella tarkoitetaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella vanhempien kasvatustietoisuutta sekä heidän käsityksiään kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Kyselyn avulla selvitettiin, miten nämä käsitykset näkyvät perheiden arjessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia vanhempien roolit ja näkemykset ovat nykypäivänä ja kenellä on lapsen kasvatusvastuu. Aineisto kerättiin kyselytutkimuksena syksyllä 2017 Webropol-työkalun avulla ja se suunnattiin 1–6 -vuotiaiden lasten vanhemmille. Kohderyhmä hankittiin lumipallo-otannalla, jossa kyselyä lähetettiin tutuille vanhemmille, jotka lähettivät sitä eteenpäin. Suurin osa vastaajista löytyi Facebookin suljetusta kestovaippa -ryhmästä. Näiden avulla kyselyyn vastasi 72 vanhempaa. Aineiston analysoinnissa käytettiin sekä tilastollisia että laadullisia analysointimenetelmiä.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhempien kasvatustietoisuus näkyy kasvatusta ohjaavina arvoina sekä lapsen ja vanhemman välisenä hyvänä vuorovaikutuksena. Vanhemmat kertoivat, että vuorovaikutusta vahvistettiin viettämällä yhteistä aikaa lapsen kanssa. Vastaajien näkemysten mukaan lapsen kasvatusvastuu kuuluu ennen kaikkea vanhemmille. Kasvatustietoisuutta ohjaavat vanhempien näkemykset hyvästä varhaislapsuudesta ja elämästä. Näiden näkemysten mukaan tärkeää on lapsen turvallisuus, onnellisuus ja hyvä itsetunto. Vanhemmat kuvailivat kasvattajan rooliaan tärkeimmäksi maailmassa, vaikka se toi mukanaan paljon vastuuta ja haasteita. Tutkimus osoitti, että tunteiden ilmaisua ja ristiriitilanteita harjoitellaan puhumalla ja sanoittamalla tunteita.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kasvatustietoisuus, lasten kasvatus, vanhemmuus, arvot, rajat, kasvatustyyli		
Muut tiedot		

Author(s) Rajaniemi, Suvi Ylisuutari, Melissa	Type of publication Bachelor's thesis	Date December 2017 Language of publication: Finnish
	Number of pages 58	Permission for web publication: x
Title of publication Parents' parenting awareness Parents' understanding of parenting and being a parent		
Degree programme Degree programme in Social Services		
Supervisor(s) Hintikka, Timo & Lautamo, Tiina		
Assigned by		
Abstract <p>The aim of this study was to collect information about present-day parenthood. Another aim was to examine the views on parenting and what parenting awareness means. The purpose of this study was to examine parents' parenting awareness and their views on parenthood and being a parent. A survey was conducted to collect information about how these concepts were visible in the ordinary life of families. The objective was to determine the views and the roles of parents today and who was responsible for raising the children. The data was collected with a Webropol-survey during the autumn of 2017, and the target group consisted of parents who had children between the ages of 1 to 6. The respondents were mainly acquired by using snowball sampling meaning that the survey form was sent to known families who then passed it on to other families. Most of the participants were found in a private Facebook group meant for parents of young children. This study had 72 participants in total. The analysis was conducted with both quantitative and qualitative research methods.</p> <p>According to the results, the respondents' parenting awareness was seen in their parenting values and setting boundaries for their children. Effective communication between a parent and child was also named to be one of the parenting values. According to the participants, communication with children grew stronger by spending more time together. The respondents also stated that the responsibility for raising children belonged to the parents. Parenting awareness was based on the parent's own views on good early child-hood and life. These views highlighted safety, happiness and the children's good self-esteem. The parents felt that raising children was the most important thing in the world even though it brought responsibility and challenges. According to the study, expressing emotions and dealing with conflicts were practiced by talking about them and by sharing feelings.</p>		
Keywords/tags (subjects) parenting awareness, childrearing, parenthood, values, boundaries, parenting styles		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Kasvatuksen määrittelyä.....	4
2.1	Kasvatustietoisuus.....	4
2.2	Arvokasvatus	6
2.3	Tunnekasvatus.....	7
2.4	Hyvä vuorovaikutus	8
3	Kotikasvatuksen vaiheita	9
3.1	1800- ja 1900-luvun alku	9
3.2	1940–1990-luku.....	10
3.3	2000-luku.....	12
3.4	Nykyajan perhemuodot.....	13
4	Vanhemmuus ja kasvatus	14
4.1	Vanhemmuuden määrittelyä	14
4.2	Kasvatustyyli.....	15
4.3	Vanhemmuuden roolikartta.....	17
4.4	Lasten kasvatusvastuu nyky-yhteiskunnassa	18
5	Tarkoitus ja tavoitteet	19
6	Tutkimuksen toteutus.....	20
6.1	Aineiston hankinta.....	20
6.1.1	Tutkimusaineiston keruu	20
6.1.2	Tutkimusmenetelmä.....	21
6.2	Aineiston kuvaus	22
6.3	Aineiston analysointi	23
7	Tutkimustulokset.....	25
7.1	Vanhempien kasvatustietoisuus	25
7.1.1	Vanhemmuus.....	25
7.1.2	Arvot	28

	2
7.1.3 Kasvatus.....	31
7.2 Vanhemman rooli kasvattajana	33
7.2.1 Vuorovaikutus.....	34
7.2.2 Rajat.....	36
8 Johtopäätökset.....	37
9 Pohdinta.....	45
9.1 Tutkimuksen arviointia	45
9.2 Eettisyys ja luotettavuus	46
9.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet.....	47
Lähteet	48
Liitteet.....	53
Kuviot	
Kuvio 1. Kasvatustietoisuuden määritelmä.....	4
Kuvio 2. Kasvatustyylien nelikenttä (Keijo Tahkokallio 2003).....	16
Kuvio 3. Vanhemmuuden roolikartta.....	18
Kuvio 4. Turvallisen aikuisen ominaisuudet	30
Taulukot	
Taulukko 1. Perhemuodot.....	22
Taulukko 2. Lapsen ikä	23
Taulukko 3. Kasvatusvastuu	27
Taulukko 4. Arvot	28

1 Johdanto

Juha Hakala (2011, 12-13) kirjoittaa Onnellinen lapsi – vanhempien kasvatustietoisuus kirjassaan vanhemmuuden olevan kestävyyslaji, jota ei voi hoitaa vasemmalla kädellä. Tutkimuksen avulla haettiin tietoa nykyajan vanhemmuudesta ja näkemyksiä kasvatuksesta sekä selvitettiin, mitä vanhempien kasvatustietoisuudella tarkoitetaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella vanhempien kasvatustietoisuutta sekä heidän käsityksiään kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Kyselyn avulla selvitettiin, miten nämä käsitykset näkyvät perheiden arjessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia vanhempien roolit ja näkemykset ovat nykypäivänä ja kenellä on lapsen kasvatustietoisuus.

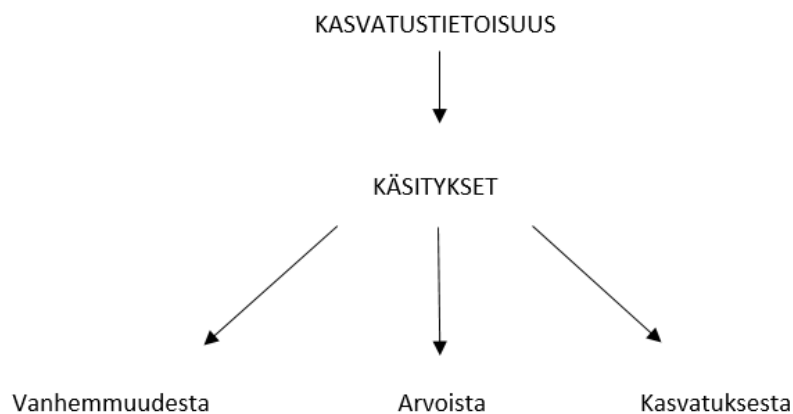
Kasvatustietoisuudella tarkoitetaan tajunnantilaa, jossa ollaan tietoisia toimimisesta kasvattajan tehtävässä sekä ymmärretään siihen liittyvät velvollisuudet ja oikeudet (Hirsjärvi 1995, 60; Hämäläinen 2011, 65; Nummenmaa 2006, 25). Vanhempien kasvatustietoisuutta on viimeksi tutkittu Jaana Poikolaisen väitöskirjassa vuonna 2002. Aiheesta ei ole tehty uutta tutkimusta, joten vanhempien kasvatustietoisuus ja käsitykset vanhemmuudesta ovat luultavasti viimeisen 15 vuoden aikana muuttuneet. Tämä tutkimus vastaa nykypäivän vanhemmuuteen ja vanhempien kasvatustietoisuuteen.

Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee kasvatuksen määrittelyä, kotikasvatuksen vaiheita sekä vanhemmuutta ja kasvatusta. Teoriaosuuden jälkeen on kuvattu työn tarkoitus ja tavoitteet. Tutkimuksen toteutus on tehty laadullisesti ja määrällisesti. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta, jonka kohderyhmä oli 1–6 -vuotiaiden lasten vanhemmat. Aineistonanalyysi tehtiin sisällönanalyysillä teorialähtöisesti ja analyysitekniikkana käytettiin teemoittelua. Näiden jälkeen on kuvattu tutkimuksen tulokset, johtopäätökset sekä pohdinta.

2 Kasvatuksen määrittelyä

2.1 Kasvatustietoisuus

Tässä opinnäytetyössä kasvatustietoisuudella tarkoitetaan käsityksiä kasvatuksesta, vanhemmuudesta sekä arvoista. Sinkkonen (2012, 13–14) kertoo hyvän kasvatuksen olevan kahden ihmisen välinen vuorovaikutusprosessi, jossa vallitsee tasapaino. Vanhemmuus ilmenee vanhemman rakkaudesta, tahdosta tukea ja auttaa lastaan kasvamään. Hyvään vanhemmuuteen kuuluu myös kyky asettaa lapsen tarpeet omiensa edelle, lohduttaa lasta ja pitää sovituista rajoista kiinni. (Mattila 2011, 55–56.) Kasvatuksen arvoilla tarkoitetaan niitä omia tavoitteita, joihin kasvatuksella pyritään ja joita pidetään hyvänä ja tavoittelemisen arvoisena. Nämä ohjaavat toimintaa ja ovat periaatteina kaikessa tekemisessä. (Ojanen 2011, 7-8.)

Kuvio 1. Kasvatustietoisuuden määritelmä

Värri (2000, 91) kertoo väitöskirjassaan, että kasvattajan kasvatustieto koostuu tiedoista, taidoista, moraaliperiaatteista ja esteettisistä arvoista, joita kasvattaja haluaa välittää kasvatettavalleen. Kasvatustietoisuus on tajunnantila, jossa ollaan tietoisia toimimisesta kasvattajan tehtävässä sekä ymmärretään siihen liittyvät velvollisuudet ja oikeudet (Hirsjärvi 1995, 60; Hämäläinen 2011, 65; Nummenmaa 2006, 25). Kasvatus on tavoitteellista, tarkoituksellista ja tiedollista toimintaa, jossa kasvatukselle on

asetettu päämääriä. Niiden saavutus riippuu kasvattajan aktiivisuudesta. (Siljander 2014, 28.) Kasvatustietoisuus voidaan jakaa tietoisuuteen kasvatuksen tavoitteista, keinoista ja tuloksista (Hirsjärvi, Huttunen, Kari, Kuusinen & Vaherva 1982, 76; Hirsjärvi 1995, 61). Poikolaisen mukaan Hirsjärvi (1981) jakaa vanhempien kasvatustietoisuuden kahteen alueeseen; menetelmätietoisuuteen ja päämäärätietoisuuteen. *Menetelmätietoisuus* tarkoittaa vanhempien lasten kasvatukseen liittyviä käsityksiä ja niiden laajuutta. *Päämäärätietoisuudella* tarkoitetaan vanhemman käsityksiä lapsen kasvun ja kasvatuksen päämäärästä sekä käsitysten laajuutta. (Poikolainen 2001, 12.) Hirsjärvi (1995, 61-62) jakaa kasvatustietoisuuden sisällön kolmeen eri käsitykseen:

1. *Käsitykset kasvatuksen tavoitteista ja arvopäämääristä.* Tällä tarkoitetaan kasvattajan maailmankatsomusta, jossa kasvattajan arvostuksilla ja elämänfilosofialla on tärkeä osa. Tämä kohta on yhteydessä myös jaottelun kolmanteen kohtaan.
2. *Käsitykset kasvatuksellisen vuorovaikutuksen ja kasvuvirikkeiden merkityksestä ihmiselle kasvulle.* Tässä kasvattajan käsitykset toimintansa ja ratkaisujen merkityksestä korostuvat eli miten erilaiset tilanteet, sisällöt ja teot vaikuttavat kasvua ja kehitystä ohjaaviin tekijöihin. Kasvatuksellisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan vuorovaikutuksen emotionaalisia piirteitä ja laadun merkitystä. Ympäristön kasvurikkeet käsittävät kaikki ympäristön vaikutukset ja esimerkiksi kognitiivisten virikkeiden merkityksen lapsen kehitykselle.
3. *Käsitykset kasvu- ja kehitystapahtuman yleisistä lainmukaisuuksista ja ihmisen olemuksesta eli ihmiskäsityksestä.* Tämä kohta sisältää käsitykset yksilöistä, jotka ovat kasvatuksen kohteena, käsitykset ihmisen kasvun ja kehityksen yleisistä lainmukaisuuksista sekä käsitykset lapsen perusluonteesta ja olemuksesta.

Tahvanaisen mukaan jokaisen ihmisen kokemustausta on yksilöllinen, minkä kautta ihmiset tiedostavat kasvatukseen liittyviä ilmiöitä eri tavoin. Kasvatustietoisuutta rakentavat merkityssuhteet voivat olla joko positiivisia tai negatiivisia sekä laadullisesti erilaisia; tunteita, tietoa, käsityksiä ja havaintoja. Positiivisessa ilmiössä merkityssuhteet täydentyvät, selkeytyvät sekä laajentuvat ja negatiivisessa tapauksessa ne menevät päinvastoin. (Tahvanainen 2001, 39–40.)

2.2 Arvokasvatus

Arvot ovat periaatteita ja ihanteita, joiden mukaan ihminen pyrkii elämään. Arvokasvatuksen tarkoituksena on auttaa lasta luomaan oma arvomaailma, tekemään valintoja ja arvioimaan elämää antamalla sille merkityksiä. (Hämäläinen 2011, 70.) Kasvatuksen arvoilla tarkoitetaan niitä omia tavoitteita, joihin kasvatuksella pyritään ja pidetään hyvänä sekä tavoittelemisen arvoisena. Nämä arvot ohjaavat toimintaa ja ovat periaatteina kaikessa tekemisessä. Yksittäisten arvojen nimeämistä tai luettelemista tärkeämpää on ajatella kokonaiskuvaa ja pohtia, mihin suuntaan ollaan menossa ja pyrkimässä. (Ojanen 2011, 7-8.)

Suomalaisen kasvatustyön arvoperusta on ajateltu rakentuvan humanistiseen perinteeseen, joka perustuu ihmisoikeuksiin ja ihmisarvoon. Kasvatustyön arvoihin kuuluu lapsuuden suojeleminen, lapsen hyväksyntä ja lapsen itsetunnon vahvistaminen sekä lapsen uskon luominen omiin kykyihinsä. Lapsella täytyy olla oikeus täysipainoiseen kehitykseen sekä ikä- ja kehitystason mukaiseen kasvatukseen ja opetukseen. Näiden lisäksi tärkeänä pidetään myös oikeutta omaan kulttuuriin, äidinkieleen, uskontoon ja elämänkatsomukseen. Arvojen toteutuminen edellyttää tasa-arvoa, vastuuntuntoa, sitoutumista, lapsen kuulemistä, kasvatuskumppanuutta ja turvallisuutta. (Nummenmaa 2006, 26.)

Lapsuudenkodin arvot ovat perusta oman arvopohjan kehittymiselle ja elämän rakentamiselle (Ijäs 2009, 9). Koti on lapsen kasvun ja kehityksen paikka. Se luo lapsen varhaisen fyysisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kasvuympäristön nuoruuteen asti. Vanhempien tavat toimia kertovat siitä, mitä he kasvattajina arvostavat ja haluavat siirtää lapsilleen. (Hämäläinen 2011, 57.) Vanhempien arvot liittyvät yleensä sosiaalisiin, terveydellisiin ja uskonnollisiin arvoihin. Kodin arvokasvatus on tärkeää lapsen yksilöllisen kehityksen kannalta. Se vahvistaa lapsen mielenterveyttä, hyvää ja tervettä itsetuntoa sekä terveen omatunnon kehittymistä. (Hämäläinen 2011, 63–65.)

Eettinen rakkaus on kasvatuksen perusta. Eettistä arvoa kasvattajan rakkaudella on vasta, kun lasta ei rakasteta tämän ominaisuuksien, saavutusten tai kykyjensä perusteella. Lapsen puutteet eivät vaikuta aitoon rakkauteen, sillä rakkaus ilman ehtoja luo myönteisen kehityksen perustan. Rakkauden ehtona ei ole, että lapsi muuttuu vanhemman toiveen mukaisesti. Ehdoton rakkaus edistää lapsen tunne-elämän vapautta

ja spontaaniutta sen vuoksi, ettei lapsen tarvitse miellyttää vanhempaa, vaan voi olla aidosti oma itsensä. (Puolimatka 2004, 55.) Kun lapsi oppii armahtamaan itseään, hän pystyy muodostamaan realistisen käsityksen itsestään ja omista puutteistaan ilman, että tämä vaikuttaa hänen itseluottamukseensa. Realistinen itsetuntemus mahdollistaa sen, että lapsi voi oppia ja kehittyä ihmisenä. (Mts. 47.)

2.3 Tunnekasvatus

Lapsen tunne-elämän kehityksen perustana on kaksi perustarvetta, joista ensimmäinen on lapsen oppiminen tunnistamaan ja ilmaisemaan eri tunteita. Toinen perustarve on lapsen omien tunteidensa arvioiminen. Ennen kuin näitä perustarpeita voi oppia, täytyy lapsen tunne-elämän perustana olla vähintään yksi johdonmukainen kiintymyssuhde aikuiseen. Tämän suhteen laatu ohjaa ratkaisevasti koko tunne-elämän kehitystä. (Puolimatka 2004, 46.) Nykyisin vanhemmat tuntevat, että lapset ovat kykeneviä arvioimaan omia tunteitaan ja tavoitteitaan sekä ilmaisemaan niitä (Alasuutari 2006, 78). Tunnekasvatuksessa tarkoituksena on vaikuttaa tunteiden tiedostamiseen ja niiden ilmaisuun. Tunteelle annettu merkitys muokkaa tunnekokemusta, sillä sitä voidaan joko vahvistaa tai heikentää tietoisesti. Kasvatuksen tehtävänä on auttaa lasta kasvattamaan lapsen kykyä tuntea tunteita oikealla tavalla ja kehittää niitä. (Puolimatka 2004, 40–44.)

Lapsi oppii tunnistamaan vain ne tunteet, joita aikuinen peilaa omiinsa. Parhaiten aikuinen voi kehittää lapsen tunne-elämää olemalla itse kosketuksessa omiin tunteisiinsa. Vanhemman olisi hyvä opettaa lastaan ymmärtämään myös negatiivisia tunteita, koska ne ovat inhimillisiä ja kuuluvat jokaiseen ihmiselämään. Näin lapsen tunteiden tulkinnasta tulee aitoa, kun vanhempi on valmiina kohtaamaan lapsen kielteiset tunteet. Jollekin vanhemmille tämä voi olla haastavaa, koska kiintymyssuhde tekee vaikeaksi lapsen surun, vihan tai ahdistuksen kohtaamisen. Vanhempi voi myös helposti pettyä itseensä ja tuntea neuvottomuutta. (Puolimatka 2004, 66–67.) Puolimatka (2004, 94) kuitenkin muistuttaa, että vanhempien on tärkeää tarjota lapselle tarpeeksi rajoja ja hyväksyntää, jotta lapsen ei tarvitse torjua vihan tunteita.

2.4 Hyvä vuorovaikutus

Vanhemman ja lapsen välinen kommunikaatio on heidän suhteensa perusta, joka alkaa heti lapsen syntymästä. Näin määrittelee Daniel A. Hughes, joka pitää kommunikaatioita yhtenä avainasiana kiintymykseskeisessä kasvatuksessa. Kommunikoimalla vanhempi avaa oman mielensä ja sydämensä lapselleen. Jakaessaan ajatuksensa, toiveensa, havaintonsa ja muistonsa lapsensa kanssa, vanhempi tukee lapsen valmiutta ja kykyä pohtia omaa sisäistä maailmaansa. Vanhemman on tärkeää viestittää lapselleen, että hän hyväksyy lapsen ajatukset ja tunteet. (Hughes 2001, 24–25.) Hyvässä vuorovaikutuksessa lapsi oppii asioita. Hän osaa toimia yhteistyössä muiden kanssa ja ymmärtää sekä tulee ymmärretyksi. Lapsi tiedostaa omat ajatukset, tunteet, toiveet ja pyrkimykset. (Mts. 123.)

Huttusen mukaan kasvatuksessa on kyse kahden osapuolen; kasvattajan ja kasvatettavan välisestä suhteesta ja vuorovaikutuksesta. Hyvä kasvatusuhde vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä ja se perustuu molemminpuoliseen kunnioittamiseen ja luottamukseen. (Huttunen 1995, 45–47). Kasvatustilanteissa on tärkeää, että lapsi ja aikuinen keskustelevat vastavuoroisesti ja vaihtavat mielipiteitään. Jokainen lapsi tarvitsee aikuiselta aikaa ja läsnäoloa arjen keskellä. Aikuisen täytyy opettaa lasta kuuntelemaan puhetta ja ohjeita, sekä vastavuoroisesti muistaa myös kuunnella lasta ja tämän mielipiteitä. Aikuisen tulee olla lämmin ja vastaanottava, jotta lapsi oppii kertomaan oman mielipiteensä eikä sitä, minkä tietää aikuisen haluavan kuulla. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2011, 179.)

Hyvässä vuorovaikutuksessa lapselle saarnaamista tulisi välttää, koska silloin lasta opetetaan tottelemaan auktoriteettia. Lapsen kanssa tulisi keskustella, jonka aikana vanhempi ja lapsi jakavat saman tunnetilan, kiinnittävät huomiota yhteisiin mielenkiinnonkohteisiin sekä puhuvat yhteisistä toiveista ja pyrkimyksistä. Lapsen ja vanhemman välinen vastavuoroisuus ei heikennä vanhemman auktoriteettia, vaan ennemminkin vahvistaa sitä. (Hughes 2001, 126–127.) Tällaisessa vuorovaikutuksessa lapsi pääsee vapaasti ilmaisemaan itseään (Ojanen ym. 2011, 195).

Lapsen kanssa olevassa vuorovaikutuksessa olisi hyvä kiinnittää huomiota katsekontaktin saamiseen, varsinkin silloin, kun aikuisella on lapselle tärkeää sanottavaa. Hy-

vässä vuorovaikutuksessa lapsi kokee olevansa tärkeä ja kummatkin osapuolet kokevat tulevansa kuulluksi. (Koivunen 2009, 47.) Lapset, joilla on korkea itsetunto omistavat yleensä vanhemmat, jotka osoittavat hyväksyntää rohkaisemalla ja kiintymyksen ilmaisulla. Sen lisäksi he asettavat määriteltyjä rajoja lapsen toiminnalle, kuitenkin kunnioittaen myös lapsen mielipiteitä. Aito vuorovaikutus kehittää lapsen tunne-elämää ja välittömän tunnesuhteen uupuminen voi olla kehityksellinen ongelma. (Puolimatka 2004, 60–63; Ojanen ym. 2011, 172–173.)

3 Kotikasvatuksen vaiheita

3.1 1800- ja 1900-luvun alku

1800-luvun Suomessa vallitsi familistinen perhekäsitys, jossa korostuivat traditionaalisen perhemuodon piirteet. Näitä olivat muun muassa avioliitto, eri sukupuolten väliset valtasuhteet ja selkeä työnjako sekä lasten kasvattaminen tottelevaisuuteen. Lasten kuuliaisuus ja nöyryys olivat suuri hyve. (Häggman 1994, 130.) Kasvatuksen lähtökohtana oli lasten opettaminen vanhempien kunnioittamiseen ja kuuliaisuuteen. Suurimmaksi esteeksi osoittautui lapsen oma tahto, jota pidettiin tuohon aikaan yhtenä perisyntin osoituksena. Lasten omaa tahtoa yritettiin vähentää ruumiillisen kurituksen avulla. Myös Jumalan pelon kylvämistä pidettiin yhtenä kasvatuksen tavoitteena, sillä sen ajateltiin ajavan lasta nöyryyteen, kunnioittamiseen ja ahkeruuteen. (Häggman 1994, 141–143.)

1900-luvun Suomessa työtä tehtiin ilman koneita, jolloin kaikkien perheenjäsenten työpanosta tarvittiin. Suurin osa eli lapsuutensa maaseudulla, jossa jo pienestä pitäen vaadittiin erilaisten töiden tekemistä. Näitä oli veden ja puiden sisään kantaminen sekä heinäpellolla ja kotitöissä auttaminen. Suurten perhekokojen vuoksi vanhemmat sisarukset joutuivat hoitamaan nuorempia sisarusia, joten lasten leikkimahdollisuuksia rajoitti ajan puuttuminen. Tuohon aikaan korostui Luterilaisen etiikan mukaiset arvot, joita olivat rehellisyys, työnteko ja toisen kunnioittaminen. 1900-lu-

vun alun perheissä kasvatukseen käytettiin fyysistä kuritusta. Perheessä isä oli ankara kasvattaja, mutta myös äidit olivat rangaistusten antajia. (Kempainen 2001, 58-60.)

Muistot omista vanhemmista liittyivät yhteisten leikkien sijaan enimmäkseen työnteeseen. 1900-luvulla eläneet kokivat jääneensä lapsuudessaan vaille huomiota ja huolenpitoa. Usein perheen isovanhemmat olivat voimavaroja lastenhoidossa ja muissakin kodin askareissa. Isovanhemmat huolehtivat myös suvun uskonnollisen perinteen jatkamisesta, joka oli sen ajan isovanhempien yksi tärkeä kasvatustehtävä. Katkeruutta vanhempia kohtaan syntyi, jos sisarusia oli kohdeltu eriarvoisesti. Lapsilla ei ollut useinkaan mahdollisuuksia itse päättää koulunkäynnistään, sillä koulun ajateltiin vieroittavan lapset työnteesta. (Kempainen 2001, 64-65).

3.2 1940–1990-luku

Suuri osa 1940–1950-luvulla oli elänyt lapsuutensa maaseutu-ympäristössä, jossa työ ohjasi elämäntapaa ja tämän sukupolven ihmisten lapsuusaikaa. Lapsille annettujen vastualueiden vaatimukset työhön liittyen olivat suuria, koska heitä pidettiin vanhempiensa töiden jatkajina. (Kempainen 2001, 69.) Keskimmäiseen sukupolveen kuuluvien muistot lapsuusajan kotikasvatuksesta nojautuivat vielä hyvin pitkälle kotona annettuihin fyysisiin rangaistuksiin. Vaikka isä ei osallistunutkaan lasten perushoittoon, oli hänellä perheen korkein määräysvalta. Isältä saatu kasvatusta oli ankaraa ja vaativaa. (Mts. 72.) Vanhemmilta sai neuvontaa ja ohjausta jo paremmin kuin aiemmin, mutta niitä pidettiin yhä riittämättöminä. Lapsena saaduissa neuvoissa ja ohjeissa korostuivat yhä ahkera työntekeä, rehellisyys ja toisten kunnioittaminen. (Mts. 74.)

1970-luku oli lapsen kasvatuksen käännekohta, kun kognitiiviset näkemykset tulivat. Vanhempien tuli järjestää lapselle virikkeellinen ympäristö lapsen ajattelukyvyyn, kielen, mielikuvituksen ja hienomotoriikan kehittymisen turvaamiseksi. Kuitenkin jo 1980-luvulla tilalle tuli humanistisempia arvoja. Kasvatusta tuli perustua lapsen kunnioittamiseen, tasavertaisuuteen ja vapauteen, unohtamatta lapsen tarvitsemia

sääntöjä ja rajoituksia. Säännöt tuli asettaa lapsesta ja hänen tarpeistaan lähtevinä eikä vanhempien omista tarpeista ja haluista. (Tähtinen 1992, 216–218.)

1970–1980 -luvulla lapsuutta eläneet saivat paljon neuvoja ja ohjeita. Ne liittyivät muun muassa kunnollisuuteen, toisen huomioon ottamiseen ja rehellisyyteen. Lapsuuden kotikasvatuksessa ei enää korostunut vanhempien kunnioittaminen ja myös työntekoon ohjaaminen väistyi. Työnteon sijaan ohjeita ja kannustusta annettiin koulunkäyntiin ja harrastuksiin. Useimmiten äiti neuvoi ja auttoi läksyjen teossa, kun taas isä kannusti urheiluun tai muihin harrastuksiin. Vanhemmat alkoivat perustella näkemyksiään ja ottivat huomioon myös lastensa mielipiteitä, joissa hellyys ja rakkaus olivat mukana. Vastavuoroisesti lapsilta odotettiin rehellisyyttä ja aktiivisuutta. Kun elintaso nousi, myös palkitseminen ja materiaalien palkkioiden antaminen lisääntyivät ja ne sisältyivät jo itsestään selvinä osina tämän ajan kasvatukseen. (Kempainen 2001, 77–78.) Kaupunkiolosuhteissa työnteon opettamisella ei katsottu olevan suurta painoarvoa lasten kasvatuksessa, sillä koulua oli alettu pitämään lasten työnä (Mts. 84).

Lapsuudessa kuria ja järjestystä ylläpidettiin useimmin sanallisten kasvatusten avulla. Kasvatusten menetelminä yleisiä olivat huutaminen, saarnat ja tiukat puhuttelut sekä kiristäminen ja uhkailu. Uhkailut koskivat etuuksien poistamista, kuten viikkorahan menetystä tai kotiarestia. Vaikka rangaistukset olivat lieventyneet, niin noin kolmasosa oli saanut myös fyysistä kuritusta. Ruumiillista rankaisemista ei ollut laissa kielletty, mutta neuvolat ja eri tiedotusvälineet olivat jo kertoneet sen mahdollisista haittavaikutuksista. Tämä oli saattanut vaikuttaa siihen, että fyysiseksi rankaisemistavaksi oli vaihdettu jokin lievempi keino. (Kempainen 2001, 81.) Lasten fyysisen ja alistavan kurittamisen kieltävä laki (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta) tuli voimaan vuonna 1984 (L 8.4.1983/361, 1§).

1990-luvulla elettiin Suomen toistaiseksi vakavin taloudellinen lama. Sen vaikutukset näkyivät aikuisissa heti, mutta lapsissa vasta vuosia ja vuosikymmeniä myöhemmin. (Pyykkönen 2015, 99.) Tiilikan mukaan Järventie ja Sauli (2001) sekä Siltala (1996) kertoivat laman aiheuttaneen erilaisia paineita vanhemmuuteen, kuten siitä johtuva työllisyyden heikentyminen sekä vanhempiin kohdistuneet työelämän vaatimukset. Tästä johtuen vanhemmuus saattoi kriisiytyä. (Tiilikka 2005, 38.) Tukipalveluiden tarve kasvoi laman aikana ja sen jälkeen. Niihin kohdistettiin kuitenkin leikkauksia ja

erityisesti lapsiperheiden peruspalveluita karsittiin rankasti. Ehkäisevä työ, neuvolan perhevalmennukset ja lapsiperheiden kotipalvelut ajettiin lähes kokonaan alas. Myös koulujen ja päiväkotien resursseja ja henkilöstömitoituksia pienennettiin tuntuvasti, eikä tätä kehää ole saatu purettua vielä 2000-luvun aikanakaan. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012, 42.)

3.3 2000-luku

Nykyään perheen arvostus on lisääntynyt suhteessa työelämään sitten 1990-luvun alun. Kotikasvatuksen käytännöt ovat muuttuneet hyvään suuntaan, johon liittyy vanhemman ja lapsen molemmin puolinen kunnioitus sekä vanhemman halu kuunnella lastaan. Työ voi olla arjessa niin suuri osa, että lapsen tarpeita laiminlyödään tiedostamatta sitä. Aikuisten maailmassa menestystä haetaan työelämästä, joten nykyajan 24/7-yhteiskunta ei ole lapsen edun mukainen. (Aula 2011, 16–17.) 2000-luvulla isyys on muuttunut. Aiemmin isä nähtiin etäisenä auktoriteettina ja elättäjänä, kun nykyään se nähdään monipuolisena. Nyt isät ovat osallistuvia, hoitavia ja lapsille läheisiä. Vanhemmuus nähdään tasa-arvoisena isän ja äidin välillä. (Alasuutari 2006, 82–83.)

Nykyään auktoriteettisuhteiden tilalle on syntynyt vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteita ja kasvattaja on muuttunut vanhemmaksi (Korhonen 2006, 57). Lapsen kehityksestä on helposti saatavilla paljon tietoa, mikä on lisännyt vanhempien herkkyyttä kasvattaa lasta lapsikeskeisesti. Yksilöllisyyden suuri huomioiminen on muuttanut myös lapsen ihanneominaisuuksia. Ennen toivottuina piirteinä olleet vaatimattomuus, kuuliaisuus ja ahkeruus ovat saaneet tilalleen hyvän itsetunnon arvostamisen, sosiaalisten taitojen tärkeyden ja kyvyn ilmaista tunteita. Vanhempien odotetaan toimivan lapsen tukijoina ja kannustajina. (Mts. 61–63.) 2000-luvulla media on tullut osaksi lasten arkea, kun viihde, markkinointi ja verkot muokkaavat lasta ja hänen kasvuympäristöään. Vanhempien tulisi suojata ja asettaa rajoja lapsen median käytölle. (Aula 2011, 16–17.)

Mielenterveysongelmat uusien vanhempien keskuudessa eivät ole lainkaan harvinaisia. Neljäsosa äideistä ja yli kymmenesosa isistä kokevat merkittävää masennusta ja

ahdistusta ainakin yhden kerran vanhemmuuteen siirtymisen aikana. Riskitekijöitä mielenterveysongelmien aiheuttamiseen vanhemmuuteen siirtyessä ovat negatiiviset varhaiset kokemukset ja aiemmat mielenterveysongelmat. Erityisesti äidin synnytyksen jälkeinen masennus alkaa pian lapsen syntymän jälkeen ja todennäköisesti jatkuu koko ensimmäisen vuoden ajan. On äärimmäisen tärkeää, että perheet joilla on mielenterveysongelmia, eivät jää yksin. Tutkimukset ovat osoittaneet, että isät voivat korvata äidin masennuksen mahdolliset kielteiset vaikutukset luomalla erityisen herkin ja tukevan suhteen lapseen. (Vänskä 2017, 85-88.)

Lastensuojelun keskusliitto on tehnyt tutkimuksen suomalaisten kasvatusasenteista ja kuritusväkivallasta vuodelta 2017. Tutkimuksessa ilmeni, että 41% vanhemmista on kertonut vieläkin käyttäneensä kuritusväkivaltaa, vaikka se kiellettiin vuonna 1984. Lisäksi tukistamista ei ajatella vääräksi, sillä 28% vanhemmista hyväksyy sen kasvatuksessa. Miehet käyttävät kuritusväkivaltaa naisia vähemmän ja se on myös vähentynyt nopeammin kuin naisilla. (Hyvärinen 2017, 15-16). Asenteet kuritusväkivaltaa kohtaa voidaan muuttaa perhettä tukemalla ja jakamalla tietoa kannustavasta kasvatuksesta. Vanhemmat tarvitsevat myös tietoa, miten luoda turvalliset rajat lasta tukien, ei kurittaen. (Mts. 27.)

3.4 Nykyajan perhemuodot

Vanhemmuus ei ole enää yksiselitteinen asia, koska kaikki lapset eivät elä yhdessä biologisten vanhempiansa kanssa (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2011, 86). Nykyisin perhekasitys on laajentunut erilaisiin perheisiin pelkästä ydinperheihanteesta (Ijäs 2009, 17). Tilastokeskus jakaa perheet parisuhteen ja lapsimäärän mukaan. Yleisimpiä perhetyppejä ovat ydinperheet, yksinhuoltajaperheet ja uusperheet. (Vilén ym. 2011, 55.) Näiden lisäksi on myös adoptio-, sateenkaari-, monikulttuurisia - ja sijaisperheitä (Vilén, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Salo, Seppänen, Seppänen & Tapio 2010, 13). Nykyään kaivataan yhä enemmän sijaisperheitä, jotka ottavat vastuun niistä lapsista, joiden perheet eivät siihen pysty (Ijäs 2009, 16).

Ydinperheeksi määritellään perhe, jossa vanhemmat ovat avio- tai avoliitossa ja heidän kanssaan asuu yhteiset tai toisen puolison naimattomat lapset tai ottolapset

(Vilén ym. 2010, 13). Yksinhuoltajaperheessä on vain toinen vanhemmista ja lapset. Uusperheen käsite on otettu käyttöön 1980-luvun alkupuolella. (Vilén ym. 2011, 55.) Se määritellään perheeksi, jossa toisella tai molemmilla avo- tai aviopuolisoilla on alle 18-vuotias lapsi tai lapsia aikaisemmasta liitosta (Vilén ym. 2010, 14). Nykypäivänä keskimääräinen lapsiluku on 1,85 (Perheiden määrän kasvu aiempaa hitaampaa 2017).

4 Vanhemmuus ja kasvatust

4.1 Vanhemmuuden määrittelyä

Huttusen (1995, 53) mukaan Goldstein, Freud ja Solnit (1973, 1980) erottelevat vanhemmuuden käsitteen biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen vanhemmuuteen. Biologinen vanhemmuus viittaa lapsen ja vanhemman biologiseen suhteeseen eli geeniperimään (Vilén ym. 2010, 10; Vilén ym. 2011, 86). Siinä vanhempi on joko synnyttänyt tai siittänyt lapsen. Sosiaalinen vanhempi on laillistettu vanhempi, jonka perheessä lapsi elää. (Huttunen 1995, 53.) Vanhempi huolehtii lapsen arjesta ja on hyvin oleellinen osa hänen elämäänsä. Sosiaalinen vanhempi voi olla esimerkiksi isän tai äidin puoliso. (Vilén ym. 2010, 11.)

Psykologinen vanhemmuus syntyy, kun lapsi itse alkaa pitää jotain ihmistä hänen vanhempanaan (Huttunen 1995, 53; Vilén ym. 2010, 11). Huttusen mukaan Goldstein ja muut (1973, 1980) nimeävät kasvatuksellisia piirteitä psykologiseen vanhemmuuteen. Ne ovat lapsen ja aikuisen jatkuva vuorovaikutus sekä rakkaus. Lisäksi vanhempi huolehtii lapsen tarpeista, jonka vuoksi hän on välttämätön lapsen normaalille kehitykselle. (Huttunen 1995, 53–55.) Näiden lisäksi on myös juridinen vanhemmuus, joka määräytyy biologisten vanhempien perusteella. Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa, täytyy isän vanhemmuus todeta verikokeen avulla. Juridinen vanhemmuus liittyy yhteiskunnan antamiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Myös lapsen adoptoinnissa vanhemmat saavat juridisen vanhemmuuden. (Vilén ym. 2010, 10–11.)

4.2 Kasvatustyyli

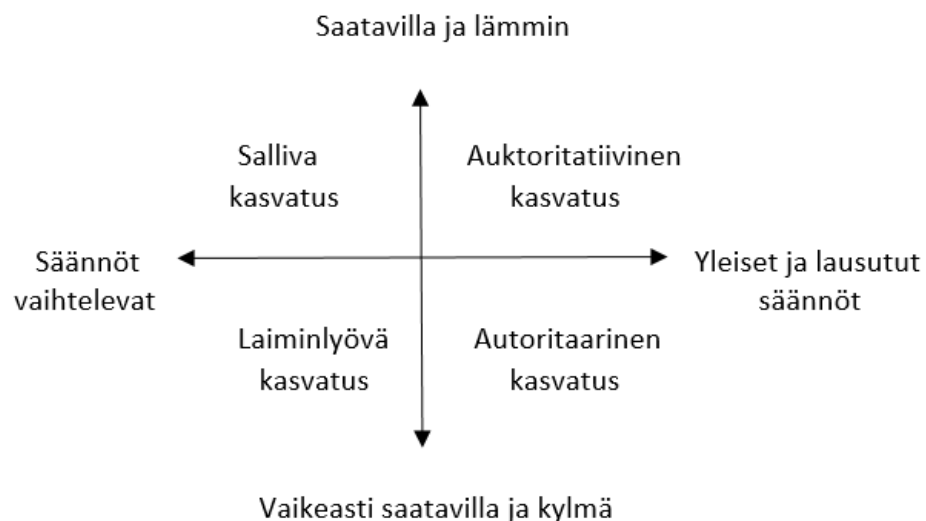
Neitolan mukaan Grusec & Goodnow (1994) määrittelevät kasvatustyylin vanhemman kasvatukselliseksi asennoitumiseksi kasvatustehtävään. Ennen kasvatustyyliä pidettiin suhteellisen pysyvinä ominaisuuksina, mutta nykyään ne ovat enemmänkin tilannesidonnaisia. (Neitola 2011, 48.) Kasvatustapaan vaikuttavan monet eri tekijät, kuten temperamentti, vuorovaikutustaidot, kasvatuskäsitykset, omat lapsuuden kokemukset ja oma ihmiskuva (Koivunen 2009, 119; Karila & Nummenmaa 2006, 35). Aunola tuo väitöskirjassaan esille neljä eri kasvatustyyliä, jotka perustuvat Baumrindin (1971, 1989, 1991) sekä Maccobyn ja Martinin (1983) tutkimuksiin. Kasvatustyyliä ovat auktoritatiivinen, autoritaarinen, salliva sekä laiminlyövä ja ne koostuvat kahdesta eri ulottuvuudesta: vaativuudesta ja vastaanottavuudesta. (Aunola 2001, 13–14.) Tahkokallio (2003, 214–215) suomentaa ulottuvuudet suoraan rajoiksi ja rakkaudeksi.

Aunola kertoo auktoritatiivisen kasvatustyylin ominaispiirteiksi vaativuuden ja vastaanottavuuden. Niiden on osoitettu tarjoavan lähtökohdan lapsen sopeutumiskyvyn kehitykselle, koulumenestykselle, itseluottamukselle ja sisäiselle motivaatiolle. (Aunola 2001, 13.) Vanhempien auktoriteettiin perustuva kasvatustyyli vaatii aikuiselta ymmärrystä ja rakkautta, mutta myös käyttäytymissääntöjen asettamista ja niissä pysymistä (Tahkokallio 2003, 217). Auktoritatiivisen kasvatustyylin myönteiset vaikutukset lapsen kehitykseen perustuvat itsenäisen käyttäytymisen tukemiseen ja kehittävään palautteeseen, kuten positiivisiin kasvatususkomuksiin (Aunola 2001, 13).

Autoritaarisessa kasvatustyyliä on vaativuutta paljon, mutta vastaanottavuutta vähän (Aunola 2001, 13). Tahkokallio kutsuukin tätä kasvatustyyliä komeleksi kasvatukseksi, jossa aikuinen on etäinen, vaikeasti saatavilla oleva sekä tunnesuhteissaan kylmä. Tällöin säännöistä pidetään kiinni ja lasten tulee noudattaa niitä. (Tahkokallio 2003, 217.) Värri kertoo autoritaarisen kasvatusilmapiirin olevan iloton ja uhkaava. Lapsi ei voi olla varma hyväksytyksi tulemisestaan, joka johtaa vanhempiensa jatkuvaan mielialojen ennakkointiin ja niihin mukautumiseen. (Värri 2000, 120.) Lasten keskuudessa tämä käyttäytyminen näkyy passiivisena, aikuisriippuvaisena, ulkoisen

hallintäkäsityksen uskomisena ja ulkoisena motivaationa. Siksi autoritaarisen kasvatustyylin onkin viitattu heikentävän lapsen oppimista kannustamalla häntä aikuisriippuvaisuuteen. (Aunola 2001, 13.)

Sallivassa kasvatustyyliässä vanhempi on hyvin vastaanottavainen, mutta ei niinkään vaativa (Aunola 2001, 13). Vanhempi kohtelee lastaan lämpimästi ja sydämellisesti, mutta epäjohdonmukaisesti, jolloin aikuisen oma lempeys estää lasta noudattamasta sääntöjä. Näin ollen aikuinen on salliva väärällä tavalla. (Tahkokallio 2003, 216–217.) Laiminlyövässä kasvatustyyliässä vanhemmat eivät ole vaativia eivätkä vastaanottavia (Aunola 2001, 13). Aikuinen on vaikeasti saatavilla ja kylmä, eikä perheellä ole minkäänlaisia pelisääntöjä. Vanhempien epäjohdonmukaisuus antaa valtuuden lapselle päättää omien mielihalujensa mukaan. (Tahkokallio 2003, 216.) Ominaista tällaisessa hallitsemattomassa ympäristössä on lapsen itsesäätelyn heikkeneminen ja lapsen impulssiherkkyyden lisääntyminen. On myös todettu, että salliva ja laiminlyövä kasvatustyyli liittyy osaltaan lapsen alisuorittamiseen. Erityisesti laiminlyövä kasvatuksen on todettu haittaavan lapsen koulumenestystä. (Aunola 2001, 13.)

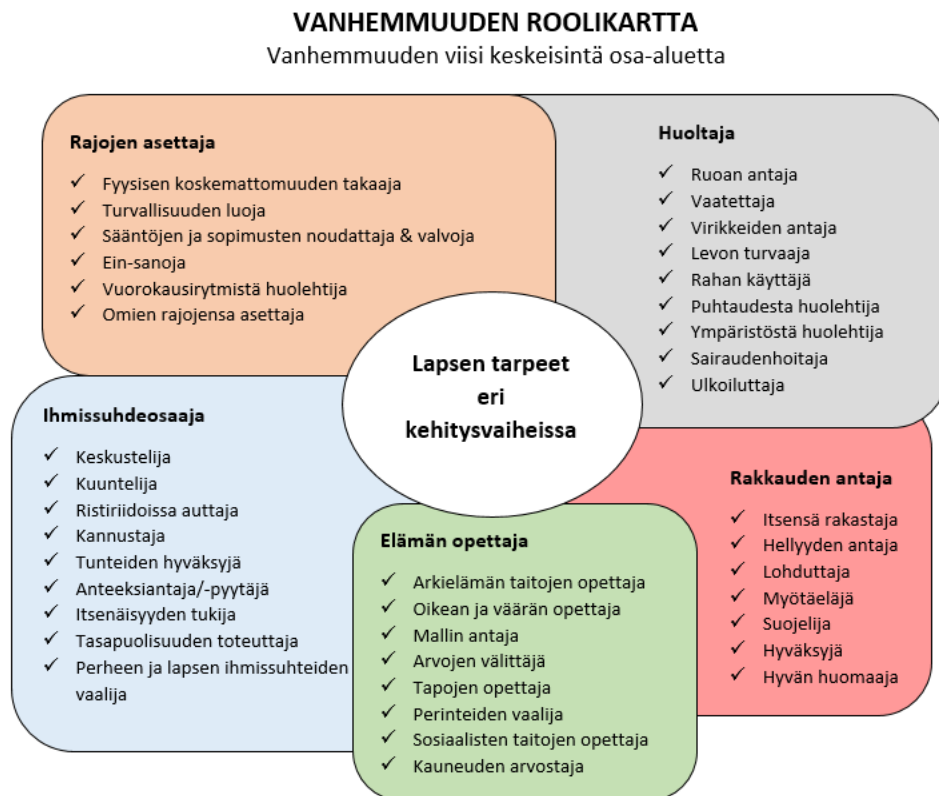

Kuvio 2. Kasvatustyylien nelikenttä (Keijo Tahkokallio 2003)

4.3 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartan kehitti Varsinais-Suomen lastensuojelunkuntayhtymän henkilöstö vuonna 1999 (Ylitalo 2011, 8). Roolikartta on visuaalinen työväline, joka auttaa jäsentämään vanhemmuuden sisältöä. Vanhemmuuden roolikartta on osoitautunut oivalliseksi itsearviointissa, vanhemmuutta pohdiskelevissa keskustelutilaisuuksissa, vanhemmuus-ryhmissä ja vanhemmuuden toteutuksessa. (Rautiainen 2001, 3.) Vanhemmuuden roolikartta auttaa ymmärtämään, miten vanhemmuutta voitaisiin arkiajattelussa hahmottaa mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Sen avulla vanhempi pystyy havaitsemaan omassa toiminnassaan muutostarpeita, jotka nousevat lapsen kehityksen näkökulmasta esille. Roolikartan tarkoitus on auttaa vanhempaa tunnistamaan omat vahvuutensa ja luottamaan muutoksen mahdollisuuteen sekä helpottaa havaitsemaan vanhemmuuden ongelmallisia alueita. On hyvä tiedostaa, että vanhempi voi tietoisesti kehittää vanhemmuuden roolejaan koko ajan ja näin omaksua uusia rooleja vanhojen roolien lisäksi. Tämä on tärkeää silloin, kun vanhemman toiminnassa lapsen tarpeet jäävät liian vähäiselle huomiolle. Merkittävimmät vanhemmuuden roolit kypsyvät vähitellen vanhemmuuden myötä. (Ylitalo 2011, 9–10.)

Vanhemmuuden roolikartta jakaa vanhemman roolit kolmeen eri kategoriaan; motivaatio-, tavoite -ja tekorooleihin. Vanhemmuuden pääroolit eli motivaatoroolit kuvaavat vanhempana olemisen perusmotiiveja lapsen tarpeiden näkökulmasta. Ne ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja sekä rakkauden antaja. Jokaiseen motivaatorooliin kuuluu omat tavoiteroolit, joista vanhempi valitsee yhden tai useamman roolin lapsen tarpeen mukaisiksi tavoitteiksi. Kategorian viimeisin ja tärkein rooli on tekoroolit, jotka kuvaavat vanhemmuuden toiminnallista osuutta eli tekoja. Tekoroolit ovat lapselle se merkityksellisin vanhemmuuden rooli. (Ylitalo 2011, 10–12.)

Kuvio 3. Vanhemmuuden roolikartta

4.4 Lasten kasvatustavut nyky-yhteiskunnassa

Kasvatuksen ammatillistuminen on vaikuttanut vastuusuhteisiin. Lapsi saattaa viettää suurimman osan valvellaoloajasta päiväkodissa, mikä on aiheuttanut pohdintaa kuka lasta silloin kasvatetaan. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan kasvatuskumppanuutta, jolla tarkoitetaan vanhemman ja päiväkodin työntekijän välistä sopimusta toimia lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Sosialisoinnin näkökulmasta on ajateltu, että kasvatustavut ei voi antaa yksin vanhemmille. (Korhonen 2006, 61.) Varhaiskasvatuslain yksi tavoite on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen avulla halutaan toimia myös yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (L 19.1.1973/36, 2a§.)

Lastensuojelulaissa sanotaan, että lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista (L 13.4.2007/417, 2§). Vanhemmilla on siis velvollisuus taata lapselle hyvä hoito ja yhteiskunnan täytyy kunnioittaa vanhempien näkemyksiä lapsen kasvatuksesta (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2011, 33). Alasuutarin tutkimuksen mukaan vanhemmat eivät koe olevansa vastuussa lapsen kasvatuksen kaikista osa-alueista, vaan ammattikasvattajille on asetettu vastuuta lapsen kehityksen kulusta (Alasuutari 2003, 167). Myös terveydenhuoltolaissa kerrotaan, että neuvolapalveluihin kuuluu muun muassa lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä vanhemmuuden ja perheen muun hyvinvoinnin tukeminen (L 30.12.2010/1326, 15§).

5 Tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen avulla haettiin tietoa nykyajan vanhemmuudesta ja näkemyksiä kasvatuksesta sekä selvitettiin, mitä vanhempien kasvatustietoisuudella tarkoitetaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella vanhempien kasvatustietoisuutta sekä heidän käsityksiään kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Kyselyn avulla selvitettiin, miten nämä käsitykset näkyvät perheiden arjessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia vanhempien roolit ja näkemykset ovat nykypäivänä ja kenellä on lapsen kasvatustietoisuus.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisina asioina kasvatustietoisuus näkyy käytännössä?
2. Minkälaisia näkemyksiä vanhemmilla on omasta kasvattajan roolistaan?

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Aineiston hankinta

Aineiston hankintaan kuului tutkimusaineiston keruun prosessi sekä tutkimusmenetelmien valitseminen. Tässä kappaleessa on kuvattu keruun prosessi vaihe vaiheelta sekä esitetty valitut tutkimusmenetelmät.

6.1.1 Tutkimusaineiston keruu

Tutkittavaa aihetta lähestyttiin laadullisesti ja määrällisesti. Kanasen (2017, 33) mukaan laadullinen tutkimus tulee kysymykseen sitä todennäköisemmin, mitä vähemmän ilmiöstä tiedetään. Vanhemman kasvatustietoisuuden tutkimiseen valittiin laadullinen sekä määrällinen tutkimus, koska tässä tutkimuksessa halutaan selvittää vanhempien käsityksiä vanhemmuudesta, arvoista ja kasvatuksesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmisten ajatuksia ja näkemyksiä. Jokainen vastaus on ainutlaatuinen, yhden henkilön kuvaus ja tämän vuoksi aineistoa tulkitaan yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi 2009, 164.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä löytämään tilastollisia yleistyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85; Kananen 2017, 32). Sillä pyritään enemminkin kuvaamaan ilmiöitä tai tapahtumaa ja antamaan sille teoreettinen tulkinta. Tämän takia tiedonkeruuseen tarvitaan kokemusasiantuntijoita, jotka kertovat kokemuksistaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Tutkimuksen kokemusasiantuntijoiksi eli kohderyhmäksi valittiin 1–6 -vuotiaiden lasten vanhemmat, koska heillä on tällä hetkellä kokemusta tutkittavasta aiheesta.

Käytimme aineistonkokoamismenetelmänä lumipallo-otantaa, jossa tutkijalla on aluksi joitain avainhenkilöitä, jotka johdattavat häntä toisten tiedonantajien luokse (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86). Tavoitimme kohderyhmän vanhemmat aluksi jakamalla nettikyselylinkkiä 18 tutulle 1–6 -vuotiaan lapsen vanhemmalle. Kyselylinkin yhteyteen kirjoitimme saateviestin, missä kerrottiin mistä kyselyssä on kyse ja samalla pyysimme jakamaan linkkiä eteenpäin mahdollisille kohderyhmän vanhemmille. Saateviestin avulla linkin saaja näkee heti tutkimuksen esitiedot, ilman linkin avaamista.

Lumipallo-otannan avulla saimme viikon aikana 8 vastausta. Tämän jälkeen linkki laitettiin Facebookin suljettuun Kestovaippa-ryhmään. Ryhmän kautta saimme muutamman tunnin aikana niin paljon vastauksia, että linkki poistettiin ja kysely suljettiin. Kaiken kaikkiaan vastauksia tuli 72 kappaletta.

6.1.2 Tutkimusmenetelmä

Aineiston keruutavaksi valitsimme nettikyselyn, joka tehtiin Webropol-työkalun avulla ja se suunnattiin 1–6 -vuotiaiden lasten vanhemmille. Kyselyssä (liite 2) käytettiin avoimia kysymyksiä sekä strukturoituja kysymyksiä. Kyselyn avulla saimme sekä laadullista että määrällistä tietoa. Kyselyssä kysyttiin ensin vastaajan perustietoja, kuten sukupuoli, ikä ja lapsen tiedot. Tämän jälkeen se sisälsi 13 avointa kysymystä, joilla haluttiin selvittää vanhempien käsityksiä valittuihin kysymyksiin. Kysely sisälsi myös yhden monivalintakysymyksen, jonka avulla halusimme nähdä, mitkä annetuista vaihtoehdoista vastaajat valitsevat tärkeimmiksi. Näiden lisäksi yhdessä kysymyksessä oli Likert-asteikko, jolla haluttiin saada selkeä vastaus kysymyksen kysymyksiin. Likert-asteikossa on nimetyt vaihtoehdot, joista vastaaja valitsee itselleen sopivan (Valli 2015, 57).

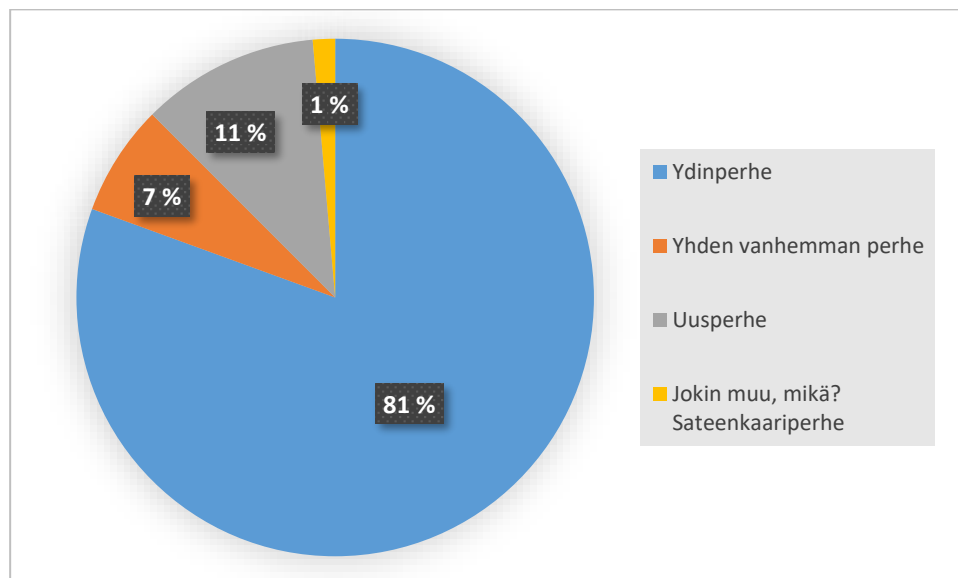
Sanallisten vastausten analysointi antaa enemmän laadullisilla menetelmillä, mutta saatuja tuloksia voi esittää tiivistäen myös määrällisten menetelmien avulla. Samassa tutkimuksessa voidaan siis hyödyntää molempia lähestymistapoja, sekä määrällisiä että laadullisia. (Vehkalahti 2008, 13.) Hirsjärvi ja muut kertovat, että avointen kysymysten etuna on vastaajien itseilmaisuus, koska heille annetaan mahdollisuus vastata omin sanoin. Avoimet kysymykset antavat myös mahdollisuuden tunnistaa vastaajan viitekehyksiä ja motivaatiota. Monivalintakysymykset antavat vertailuvaraa vastaajien kesken, kun vastausvaihtoehdot ovat kaikille samat. Vastauksien analysointi sekä käsittely on myös huomattavasti helpompaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 201.)

Kysely pohjautui opinnäytetyön teoreettiseen taustaan. Heikkilän mukaan kyselylomakkeen tekeminen edellyttää kirjallisuuteen tutustumista, tutkimusongelman pohdintaa sekä käsitteiden määrittelyä. Kyselyn on oltava selkeä ja siisti, eikä se saa olla liian pitkä. Tutkimuksessa kysytään yhtä asiaa kerrallaan ja kysymysten täytyy edetä loogisesti. (Heikkilä 2014, 45–47.) Huomioimme nämä seikat kyselyä tehdessä.

Kyselyn kävi läpi muutama opettaja ja tutkimuskysely testattiin koehenkilöillä, jotka arvioivat kysymysten selkeyden ja toimivuuden. Koehenkilöt paljastivat meille käytännön asioita kyselystä, joita emme osanneet itse ajatella. Viimeistelimme kyselyn palautteiden pohjalta.

6.2 Aineiston kuvaus

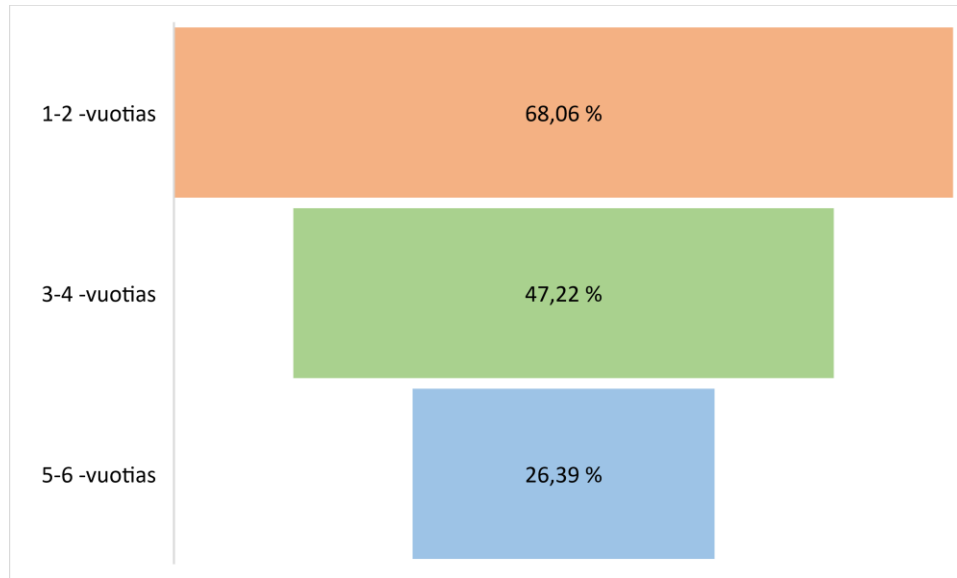
Kyselyyn vastasi yhteensä 72 henkilöä, joista naisia oli 71 ja miehiä vain 1. Vastaajien iän keskiarvo oli 32 vuotta. Kuten taulukosta 1 nähdään suurin osa vastaajista (80,56%) kertoi kuuluvansa ydinperheeseen ja vain yksi kertoi muuksi perhemuodoksi sateenkaariperheen.

Taulukko 1. Perhemuodot

Nykypäivänä keskimääräinen lapsiluku on 1,85 (Perheiden määrän kasvu aiempaa hitaampaa 2017). Tässä tutkimuksessa yhden lapsen perheitä oli eniten (44,44%) ja kahden lapsen perheet tulivat toisena (38,89%). Kolmen lapsen perheitä oli (11,11%), neljän lapsen perheitä (4,17%) ja viiden lapsen perheitä ei yhtään (0%). Kuitenkin enemmän kuin viisi lasta oli (1,39%) kaikista perheistä. Lasten sukupuolijakauma oli tasainen, sillä vastaajilla oli tyttöjä (36,11%) ja poikia (31,95%). Molemmat sekä tyttö että poika löytyivät (31,94%) vastaajista.

Lasten ikää katsoessa osalla vastaajista oli useampi kuin yksi vaihtoehtoihin sopiva lapsi. Lastenlukumäärä oli yhteensä 102 lasta. Suurimmalla osalla vastaajista oli 1–2 vuotiaita lapsia (68,06%), 3–4 vuotiaita oli (47,22%) ja 5–6 vuotiaita vähiten (26,39%). Lasten iän keskiarvo oli 1,71, mikä voi johtua siitä, että suurin osa vastaajista tuli Kes-tovaippa -ryhmän vanhemmista.

Taulukko 2. Lapsen ikä

6.3 Aineiston analysointi

Teimme tutkimuksen sisällönanalyysillä teorialähtöisesti. Tutkimuksen teoria muodostaa kehyksen aineiston analysoinnille. Rakensimme kyselyn teorialähtöisesti luomalla teorian pohjalta teemoja, joiden mukaan kuvaamme kyselyn tulokset. Tuomen ja Sarajärven mukaan sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan etsien yhtäläisyyksiä ja eroja sekä tiivistäen ja eritellen. Analyysivaiheessa on valittava jokin tarkkaan rajattu ilmiö, josta täytyy yrittää saada irti mahdollisimman paljon. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelma kertovat tutkijalle sen, mistä tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92.) Tutkimustulosten analysoinnissa käytettiin osittain myös sisällön erittelyä, jolla tarkoitetaan, että kuvataan esimerkiksi jonkin sanan määrällistä esiintyvyyttä tutkimusaineistossa (Mts. 106).

Käsittelimme aineistoa lukemalla sitä huolellisesti läpi. Samalla huomasimme, että kysymyksissä samat sanat ja asiat nousivat useasti esiin. Lähdimme koodaamaan aineistoa käymällä sitä läpi kysymys kerrallaan ja värikoodaamalla usein toistuvia sanoja tai niiden merkityksiä. Koska aineisto käydään läpi teorialähtöisesti, etsimme aineistosta vihjeitä teoriasta, jotka koodattiin. Koodaamisessa on kysymys aineiston pilkkomisesta helpommin tulkittaviin osiin eli aineistoa luetaan ensin läpi, jonka jälkeen tekstistä etsitään mahdollisia koodauksia (Kananen 2017, 137). Aineiston analyysin helpottamiseksi voidaan aineistosta merkitä tekstikohdat, joissa puhutaan samoista tai samankaltaisista asioista. Koodaamista voidaan tehdä usein toistuvia tai poikkeavia sanoja alle/päälle viivaamalla ja erilaisia merkkejä sekä värejä käyttäen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 80.)

Aineisto jaettiin aluksi teemoihin, jotka olivat kasvatustietoisuuden sisältämät vanhemmuus, arvot ja kasvatus. Lisäsimme myös teemoihin vuorovaikutuksen ja rajat. Kävimme nämä läpi teema kerrallaan ja koodatuista sanoista saimme alateemoja. Koodaus edellyttää useimmiten muita analyysivaiheita, kuten teemoittelua tai tyyppitelyä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 89). Tutkimustuloksissa aineisto on käsitelty pääosin tutkijoiden kirjoittamana yhteenvetona, minkä lisäksi esiin on nostettu suoria lainauksia vastauksista.

Analyysitekniikkana käytettiin teemoittelua, sillä koodaamalla saimme eriteltyä aineistosta yhtenäisiä ominaisuuksia ja piirteitä. Teemoittelussa aineisto ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan, jonka avulla on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Tarkoitus on etsiä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Näkemyksiä oli helppo löytää, koska kysely oli rakennettu niin, että se selvittää vanhempien käsityksiä, kokemuksia ja toimintatapoja valitsemaan teemoihin liittyen.

Alla on esiteltyä esimerkki aineiston analyysistä:

Tutkimuskyselyn kysymys: Miten autat lastasi käsittelemään kielteisiä tunteita?

→ yläteema: Vuorovaikutus

→ alateemat: Tunteiden sanoittaminen, kuuntelu, läsnäolo, tunteiden nimeäminen, puhuminen, tunnekirjat, empaattisuus, rauhallisuus

7 Tutkimustulokset

Aineisto on jaettu tutkimuskysymysten mukaan, jotka ovat *millaisina asioina kasvatustietoisuus näkyy käytännössä ja minkälaisia näkemyksiä vanhemmalla on omasta kasvattajan roolistaan*. Aineiston analyysi on tehty teorialähtöisesti, joten valitut yläteemat ovat muodostuneet teorialähtöisesti, joten valitut yläteemat ovat muodostuneet teorialähtöisesti, joten valitut yläteemat ovat muodostuneet teorialähtöisesti. Nämä yläteemat ovat vanhemmuus, arvot, kasvatustietoisuus sekä vuorovaikutus ja rajat. Näiden alle muodostuneet alateemat ovat syntyneet aineistolähtöisesti kyselyllä kerätystä aineistosta. Tutkimustuloksissa on esitetty vastaajamäärät erikseen jokaisen kysymyksen kohdalla, sillä jokaiseen kysymykseen on tullut eri määrä vastauksia.

7.1 Vanhempien kasvatustietoisuus

Tässä opinnäytetyössä kasvatustietoisuudella tarkoitetaan käsityksiä vanhemmuudesta, arvoista sekä kasvatuksesta. Kasvatustietoisuus kappaleessa tulkitaan näitä käsityksiä eli nykypäivän vanhempien kasvatustietoisuutta. Vanhemmuus kappaleessa kuvataan vanhemmuuden merkityksiä ja haasteita, lasta aikuisena sekä kasvatustietoisuutta. Arvokappale tuo esille kasvatusta ohjaavia arvoja ja turvallisen aikuisen ominaispiirteitä. Kasvatustietoisuus kappale käsittelee hyvää kasvatusta ja varhaislapsuutta sekä kasvatuksen iloja ja haasteita.

7.1.1 Vanhemmuus

Kyselyssä nousi esille vanhemmuuden merkityksiä. Vastaajista (19/63) kertoi, että vanhemmuus on heille tärkein tehtävä maailmassa, koska se liittyy tässä elämänvaiheessa kaikkiin elämän osa-alueisiin. Yksi vanhempi myös ilmaisi, että ura saa odottaa, koska hyvän ja turvallisen lapsuuden takaaminen oli hänestä tärkeintä.

"Hyvin usein oman mukavuusalueen ulkopuolelle menemistä. Samalla kuitenkin tärkeintä maailmassa. Tai ei se vanhemmuus ole tärkeintä, vaan lapset."

Noin neljäsosa (15/63) vastaajista oli sitä mieltä, että 1–6 -vuotiaan lapsen vanhemmuus on vastuuta. Puhuessaan vastuusta he tarkoittivat sillä muun muassa velvolli-

suutta kasvattaa lapsista kunnan kansalaisia. Se tarkoitti myös vastuuta lapsen itsetunnon ja itsekunnioituksen kehityksestä sekä vastuuta turvallisen ja huolettoman lapsuuden takaamisesta. Esille nousi lisäksi vastuu siitä, oppiiko lapsi käyttötavat ja toimimaan ihmisten kanssa. Vastaajat kertoivat, että heillä on vastuu luoda lapselle luottamus, rutiinit ja säännöt.

”Mahdollisuuksia sukeltaa lapsuuteen ja tehdä kaikkia hauskoja lapsellisia juttuja. Vanhemmuus merkitsee itselleni myös suurta vastuuta.”

Vastaajista (16/63) näki vanhemmuudessa haasteita, joita he kuvailivat sanoilla raskasta, haastavaa ja kiireistä. Yksi vanhempi kertoi kokevansa painetta lapsen itsetunnon kehityksestä. Esille tuotiin myös paine tarjota lapselle monipuolisesti kaikkea, mistä hän voisi kiinnostua ja oppia, kuten musiikki, liikunta, luonto ja taide. Kaksi vanhempaa odotti jo, että vaikea vaihe päättyy ja lapset kasvavat kouluikäisiksi. Yksi vastaus kuvasi vanhemmuuden merkitystä näin:

”Kiireisiä päiviä, päivästä toiseen toistuvat rutiinit, ei omaa aikaa.. Lapsen kehityksen seuraamista ja iloitsemista uusien asioiden oppimisesta. Rakastamista, hassuttelua, opettelua..”

Lapsi aikuisena

Vanhemmat kuvailivat, millaisia toivoisivat lapsensa olevan aikuisena. Kuvailussa nousi eniten esille (30/72) hyvän itsetunnon ja itseluottamuksen omaava. Hyvä itsetunto sisälsi itsensä arvostamisen ja muiden kunnioittamisen, kasvamisen tasapainoiseksi ja tunteidensa kanssa sinuksi. Toiset huomioon ottava ja onnellinen saivat saman määrän vastauksia (24/72). Kolme vastaajaa kertoi, toivovansa että lapset eivät polje muita, mutta eivät myöskään anna kävellä itsensä ylitse. Toisten ihmisten kunnioittamisen lisäksi useat halusivat lapsensa pitävän myös luonnosta ja eläimistä huolta. Onnellisuuteen kuvailtiin, että saa elää rakastaviensa ihmisten ympärillä ja tehdä niitä asioita, joista pitää.

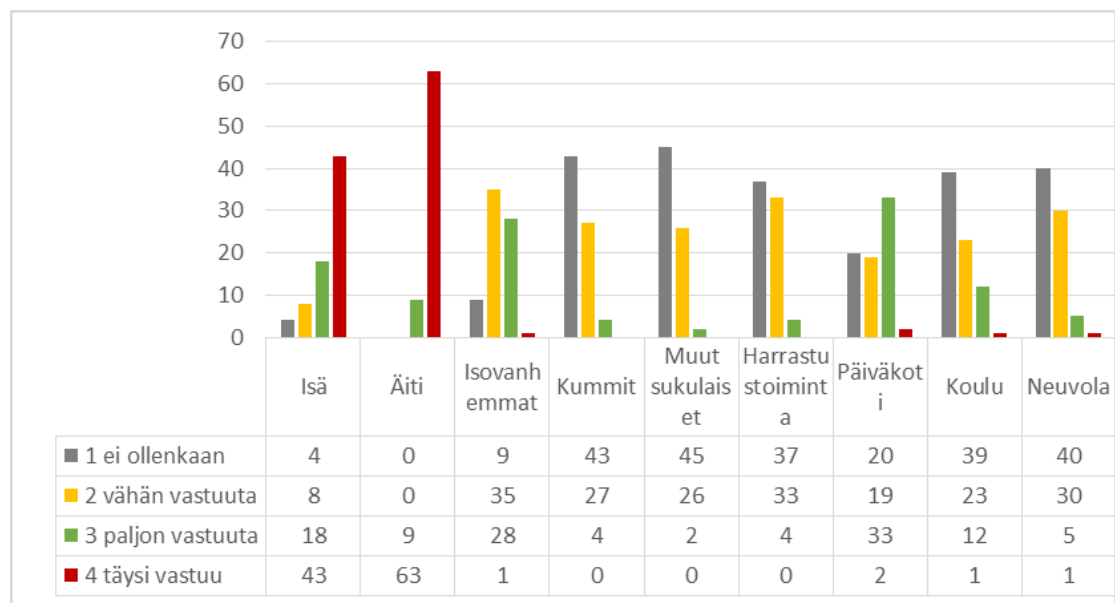
”Toivon heidän olevan aitoja, toiset huomioon ottavia, fiksuja aikuisia. Eivät nöyrystele ketään, mutta eivät myöskään nöyryytä muita.”

Kolmanneksi eniten vastauksia sai (17/72) rehellisyys ja vanhemmista (13/72) toivoi lapsen aikuisena olevan empaattinen. Sosiaalisuuden mainitsi (7/72), joista kaksi vanhempaa avasi tarkoittavansa sillä sosiaalista älykkyyttä ja hyviä sosiaalisia taitoja. Näiden lisäksi oikeudenmukaisuus tuli ilmi (6/72) vastauksessa.

”Toivon että hän pärjää maailmassa ja osaa auttaa myös muita, sekä ihmisiä että eläimiä.”

Kasvatusvastuu

Tutkimuksessa tarkasteltiin kasvatusvastuun jakaantumista Likert-asteikon avulla. Vastaajia pyydettiin asettamaan valitut ihmiset ja tahot (*isä, äiti, isovanhemmat, kummit, muut sukulaiset, harrastustoiminta, päiväkoti, koulu ja neuvola*) heidän mielestään oikeaan vastuualueeseen, joiden ääripäät olivat; ei ollenkaan vastuuta ja täysi vastuu. Vastatessa pystyi merkitsemään saman tahon useampaan kohtaan, esimerkiksi päiväkodin kohtaan 2 ja 3.

Taulukko 3. Kasvatusvastuu

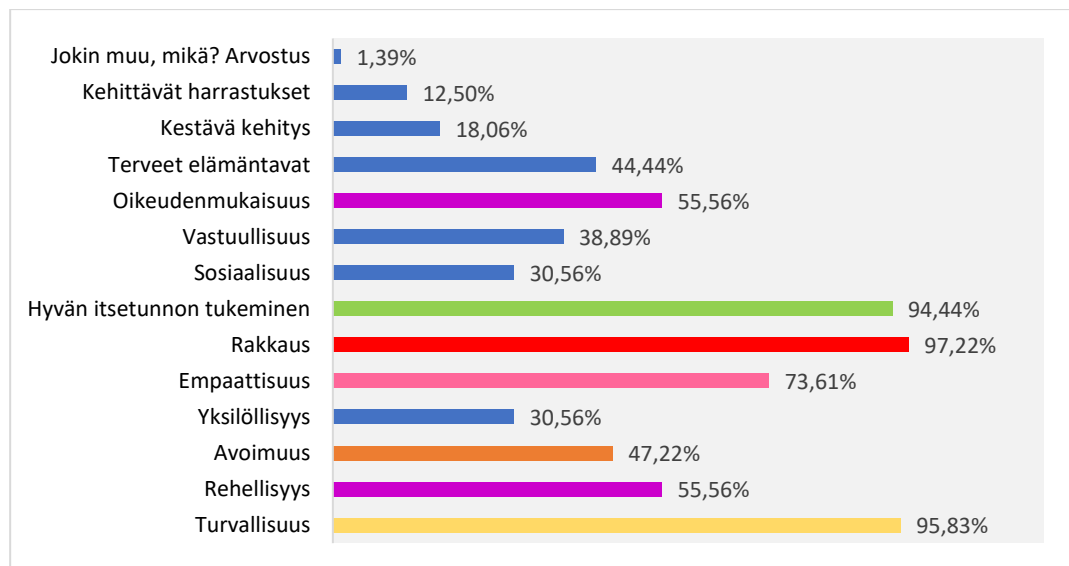
Taulukosta 5 voidaan nähdä, että *ei ollenkaan vastuuta* kohtaan moni vanhempi oli maininnut kummit (58,11%), muut sukulaiset (61,64%), harrastustoiminnan (50%), koulun (52%) ja neuvolan (52,63%). Vain äiti oli saanut (0%) ja isä oli taas saanut

(5,48%). *Vähän vastuuta* kohdassa kolme vähiten vastuuta saavia olivat isovanhemmat (47,94%), harrastustoiminta (44,59%) ja neuvola (39,47). *Vähän vastuuta* kohdassa äidit olivat saaneet (0%) ja isät (10,96%).

Paljon vastuuta vanhemmat antoivat isovanhemmille (38,36%) ja päiväkodille (44,59%). Vähiten tähän kohtaan oli merkitty kummit (5,4%) ja muut sukulaiset (2,74%). *Täydessä vastuussa* esiin nousi kaksi henkilöä, jotka olivat isä (58,9%) ja äiti (87,5%). Kaikki loput henkilöt ja tahot saivat vain (0-2,7%).

7.1.2 Arvot

Tutkimus selvitti vanhempien tärkeimmät arvot, jotka määrittävät heidän kasvatustaan. Kyselyssä oli 13 valittavaa arvoa, joiden lisäksi oli mahdollisuus kirjoittaa oma arvo. Vanhempien tuli valita näistä vain seitsemän (7) itselleen tärkeintä arvoa.

Taulukko 4. Arvot

Taulukosta 6 voidaan huomata, että vanhempien tärkein arvo oli rakkaus, jonka oli valinnut vastaajista (97,22%). Toiseksi tärkein arvo oli turvallisuuden luominen (95,83%) ja melkein yhtä moni (94,44%) oli valinnut hyvän itsetunnon tukemisen. Hyvästä itsetunnosta oli ajateltu olevan valtavasti hyötyä tulevaisuudessa ja sitä kuvattiin elämässä menestymisen perustaksi. Hyvän itsetunnon koettiin myös auttavan lasta tulemaan elämässä toimeen, luottamaan itseensä ja tekemään vähemmän väärinä päätöksiä.

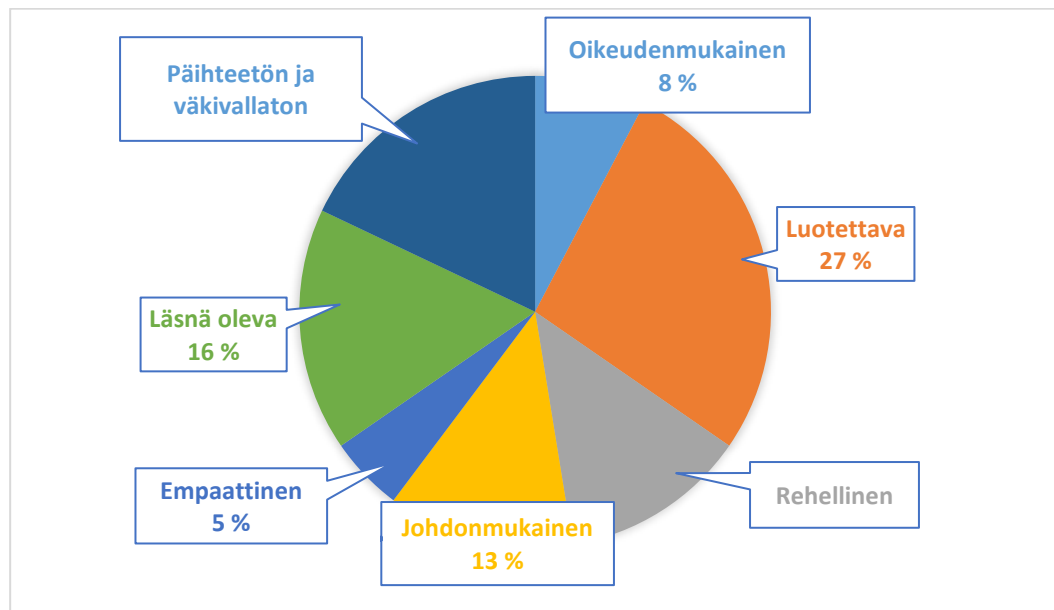
Empaattisuuden valitsi (73,61%) vanhemmista ja sitä oli perusteltu tärkeäksi, koska se auttaa huomioimaan muut ja tulemaan toimeen ihmisten kanssa. Empaattisuuden ajateltiin olevan myös keskeistä ihmisyydessä ja lisäävän ymmärrystä sekä ymmärrettäviksi tulemista. Rehellisyys että oikeudenmukaisuus saivat molemmat (55,56%) ääniä. Niiden kerrottiin olevan tärkeitä arvoja, joiden oppinen alkaa jo lapsena. Yksi vanhemmista kertoi olonsa olevan turvallisempi, kun tietää lapsensa olevan rehellinen ja hän pystyy aina luottamaan tämän sanaan. Seitsemänneksi tärkein arvo oli avoimuus (47,22%), jota perusteltiin seuraavasti:

”Haluan kasvattaa lapsen rehelliseksi ja oikeudenmukaisesti. Nuo ovat taitoja joita tarvitaan sosiaalisessa elämässä. Haluan opettaa, että jokainen on yksilö ja arvokas. Hyvän itsetunnon omaava pystyy tukemaan ja suojelemaan muita.”

Tutkimuksessa ilmeni, että lapsen saamisen jälkeen vanhemmista (43,06%) ajatteli arvojensa muuttuneen ja (56,94%) kertoi arvojen pysyneen samana. Perustelun arvojen muuttumiselle antoi 25 vanhempaa, joista (9/25) kertoi heidän muuttuneen ihmisenä. Perusteluina esiin nousi joustavuuden ja perhekeskeisyyden lisääntyminen sekä itsekkyyden- ja suorituskeskeisyyden väheneminen. Vastaajista (6/25) mainitsi, että lapsi on tärkein asia ja hänen tarpeet ovat menneet omien edelle. Useampi vastaaja kertoi myös luonnonsuojelun tulleen tärkeämmäksi ja ympäristötietoisuuden kasvaneen.

”Varmasti monikin, mutta ainakin mietin tarkemmin ostoskäyttäytymistä ja kierrätystä. Myös arvostan enemmän lasten kotihoitoa.”

Turvallinen aikuinen

Kuvio 4. Turvallisen aikuisen ominaisuudet

Turvallisen aikuisen kuvailussa tärkeimmät ominaisuudet olivat luotettavuus (27%), päihteettömyys ja väkivallattomuus (18%) sekä läsnä oleva (16%). Yksi vanhempi ajatteli, että luotettavalle aikuiselle lapsi uskaltaa näyttää kaikki tunteet ilman, että ne lytätään tai niitä vähätellään. Luotettava aikuinen ei myöskään salaile lapselta asioita ja on vastuunkantaja sekä pitää lupauksensa. Päihteettömän ja väkivallattoman aikuisen kuvailtiin säilyttävän rauhallisuuden. Hän ei myöskään joudu turvautumaan uhkailuun eikä käyttämään fyysistä tai henkistä väkivaltaa. Tällöin vanhempi ei anna lapselle syytä pelätä itseään. Väkivallattomuuteen kuului, ettei vanhempi loukkaa lapsen tunteita tahallisesti.

”Sellainen, jolle lapsi voi näyttää kaikki tunteet ja aikuinen ottaa ne vastaan ja auttaa pääsemään vaikeista tunteista yli. Ei tuomitse lasta. Teko voi olla väärä mutta ei lapsi. Ei hauku lasta.”

Johdonmukaisuuden ja rehellisyyden mainitsi (13%) vastaajista. Rehellinen aikuinen kertoo lapselle asiat niin kuin ne ovat, muttei anna lapsen kannettavaksi enempää kuin lapsi kestää. Oikeudenmukaisuuteen viittasi (8%) vanhemmista, jolla tarkoitettiin, että aikuinen kohtelee lasta reilusti asettaen sen mukaiset rajat.

7.1.3 Kasvatus

Hyvästä kasvatuksesta ollaan montaa eri mieltä. Vastaaajista (18/67) kertoo asettavansa rajoja ja sääntöjä. Osa vanhemmista kertoi, että heidän perheessään noudatetaan yhdessä sovittuja sääntöjä, jolloin kasvatus on yhdenmukaista ja selkeää lapselle. Yksi vanhempi kertoi, ettei heillä ole sääntöjä, mutta kaikilla perheenjäsenillä tulee olla hyvä olla.

”Vanhemman on uskallettava uskoa itseensä ja kestettävä se että ei voi aina miellyttää lastaan. Hyvä kasvatus antaa lapsen olla lapsi, aikuinen pitää huolen rajoista ja rakkaudesta.”

Vanhemmista (17/67) kertoo hyvän kasvatuksen olevan oikeuden- ja johdonmukaista. Yksi heistä sanoi, että kahden vanhemman perheessä yhdenmukainen kasvatusta on tärkeää, jotta lapsi ei hämäänny vanhempien erimielisyyksistä. (14/67) vastaajan mielestä hyvässä kasvatuksessa keskustelu, kuuntelu ja rakkaus ovat tärkeitä. Vanhemmat kokivat, että hyvä keskusteluyhteys sekä sanaton viestintä ovat tärkeitä lapsen ja vanhemman välillä. Lisäksi lapsen mielipiteet sekä kiinnostuksen kohteet tulee huomioida ja niistä neuvotellaan ja sovitaan yhdessä.

Vanhemmista (11/67) haluaa opettaa lapselle hyvät arvot. Tärkeää oli opettaa lapselle oikean ja väärän ero, hyvät käytöstavat sekä vastuun ottamisen teoistaan. Lapsen on hyvä pienestä pitäen oppia empatiakykyä ja muiden huomioon ottamista. Vastaaajat toivat esille, että lapsen on hyvä oppia pyytämään anteeksi käytöstään. Vanhemmista (10/67) kertoi hyvässä kasvatuksessa tärkeäksi lapsen tarpeiden ja yksilöllisten piirteiden huomioimisen. Vanhemmat halusivat antaa lapselle tilaa olla oma itsensä ja toimia lasta arvostavasti tukien hänen herkkyyksiään ja vahvuuksiaan.

”Lapsi oppii oikean ja väärän eron, ottaa huomioon myös muut, ja osaa ottaa vastuuta myös omista teoistaan. Tällainen ihminen on hyvän kasvatuksen tulos.”

Hyvä varhaislapsuus

Tutkimuksessa hyvästä varhaislapsuudesta oltiin melko samaa mieltä. Tärkeimmäksi hyvän varhaislapsuuden ominaisuudeksi todettiin olevan turvallisuus. Yli puolet (45/68) vastaajista oli maininnut turvallisuuden esimerkiksi turvallisena kasvun, aikuisena tai ympäristönä. Se määriteltiin lapsen tarpeisiin vastaamisena, vähäisinä

muutoksina, mutta monipuolisena varhaislapsuutena. Kahdeksan vanhempaa sanoi, että lapsen pitää saada kokeilla omia rajojaan fyysisesti ja henkisesti, mutta kuitenkin turvallisessa ympäristössä.

”Turvallinen ja lämmin: rakentaa mieleen kuvan, että suurimmaksi osaksi maailma on turvallinen paikka, ihmiset ovat hyviä, minä olen hyvä ja minua rakastetaan aina.”

Vanhemmista (36/68) oli maininnut, että hyvään varhaislapsuuteen kuuluu syli, läheisyys ja paljon rakkautta. Lapsi tarvitsee tunteen, että vanhemmat välittävät hänestä ja se näkyy ja kuuluu arjessa. Tärkeää on muodostaa hyvä kiintymyssuhde, sillä lapsi tarvitsee pysyviä ihmissuhteita ja että perhe viettää aikaa yhdessä. Rauhallisen ja kiireettömän lapsuuden lapselleen toivoi (14/68) vanhempaa. Lapsella täytyy olla oikeus kasvaa omaan tahtiin. Hänelle ei tarvitse järjestää harrastuksia ja menoja koko ajan. Vastaajista (9/68) kertoo asettavansa lapsilleen selkeitä sääntöjä, kieltoja ja rajoja.

Kasvatuksen ilo

Tutkimus selvitti, mikä on vanhempien mielestä parasta lapsen kasvattamisessa. Vanhemmista (30/69) oli maininnut vastauksessaan lapsen kasvun ja kehityksen näkemisen ja seuraamisen. Yhdeksän heistä toi esille tärkeänä osana lapsen persoonallisuuden muuttumisen näkemisen ja lapsen kehittymisen omaksi persoonaksi. Vastaajista (37/69) oli maininnut yhdeksi parhaaksi asiaksi lapsen kasvatuksessa sen, kun näkee lapsen oppivan uutta. Osan mielestä siinä oli parasta lapsen ilo uuden oppimisesta ja oivaltamisesta. Yksi vanhempi mainitsi ilahtuvansa, kun huomaa lapsen oppivan asioita, joita he ovat opetelleet yhdessä. Myös lapsen itsenäinen ongelmanratkaisutaito toi iloa vanhemmalle. Vastaajista (7/69) tunsivat oppivansa itse uutta ja kehittyvänsä vanhempana.

”Nähdä lapsen oppivan, kehittyvän ja oivaltavan asioita eli ns. tuloksen näkyminen. Älykäs, ajatteleva ja hyvätahtoinen lapsi on vaivan palkka.”

Lapsen innokkuuden ja onnellisuuden näkemisen mainitsi (17/69) vastaajista. Lapsen hymy ja hellyydenosoitukset saavat hyvän mielen tarttumaan. Vanhemmista (14/69) koki parhaaksi lapsen kasvatuksessa yhdessäolon ja yhdessä vietetyt hetket. Moni

kertoi puuhastelevansa kaikkea yhdessä lapsensa kanssa ja kertoi, että lapsen kanssa on todella hauskaa.

”Lapsen seura, paras tyyppi maailmassa! 😊”

Kasvatuksen haasteet

Vastaajista (21/70) nosti esiin haastavimmaksi lapsen kasvatuksessa oman väsymyksen ja jaksamisen. Vanhemmista kolme kertoi jaksamisen olevan haastavaa kiireisessä arjessa, kun taas yksi kertoi lapsen sairastelun olevan henkisesti kuormittavaa. Myös pienten lasten kanssa jatkuva läsnä oleminen koettiin kuormittavana. Vastaajista (19/70) koki haasteelliseksi lapsen uhman ja kiukuttelun. Esimerkkeinä vanhemmat mainitsivat lapsen tottelemattomuuden, raivarit, temperamenttisuuden ja näihin reagoinnin.

”Rajoista kiinni pitäminen. Kiukuttelun, oman tahdon, ja tottelemattomuuden kestäminen ja itsensä pitäminen rauhallisena.”

Vanhemmista (16/70) kertoi kärsivällisenä pysymisen haasteelliseksi. He avasivat tätä omien tunteiden hallintana sekä rauhallisena ja tiukkana pysymisenä. Sopivien rajojen asettaminen nousi esille (8/70) vastauksissa. Kolme vastasi rajoista kiinnipitämisen haastavaksi, silloin kun lapset testaavat niitä koko ajan. Vanhemmista (8/70) kertoi johdonmukaisuuden omissa kasvatuslinjoissa olevan hankalaa. Vastaajista (5/70) toi myös ilmi, että ongelmia toi vanhempien väliset kasvatusnäkemuserot. Yhden vanhemman mielestä on vaikeaa, kun kasvatukseen liittyviä näkemyksiä ja neuvoja tulee kaikkialta. Omien kipukohtien kohtaamisesta ja käsittelystä puhui (3/70) vastaajaa, joista yksi kuvasi tilannetta näin:

”Omien heikkouksien ja pimeiden puolien kohtaaminen. Jos sanon, että jokin arvo on tärkeä, lapsi ei sitä voi oppia, ellen itse oikeasti usko siihen ja elä sen mukaan.”

7.2 Vanhemman rooli kasvattajana

Tässä kappaleessa on jaettu vanhemmuuden roolit vuorovaikutuksen ja rajojen asettamisen mukaan. Vuorovaikutuksen rooleiksi muodostui *vuorovaikutuksen rakentaja*,

myönteisten tunteiden osoittaja sekä kielteisten tunteiden käsittelijä. Rajojen asettamista kuvaavia rooleja ovat rajojen asettaja, käytöstopojen opettaja sekä ristiriitojen ratkaisija.

7.2.1 Vuorovaikutus

Vuorovaikutuksen rakentaja

Vanhemmista (52/72) kertoi, että heillä on tarpeeksi aikaa olla lapsensa kanssa. Sen sijaan (20/72) vanhempaa totesi, että heillä ei ole aikaa olla lapsensa kanssa niin paljon, kuin he toivoisivat. Perusteluna ajanpuutteeseen 12 vastaajaa kertoi, että he ovat työelämässä kokopäiväisesti, tekevät osa-aikatyötä tai opiskelevat. Kolme vastaajaa kertoi, että jaksaminen ei riitä tai arki vie liikaa aikaa muulta. Yksi vastaaja kertoi kotitöiden vievän paljon aikaa arjesta. Ajanpuute johtui osalla vanhemmista muista lapsista.

”Ruuhkavuosista ja vaikeudesta tasapainotella koko perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin puolesta.”

Tutkimuksesta nousi esille, millaisia asioita vanhemmat tekevät yhdessä lapsen kanssa. Vanhemmista (49/71) kertoi tekevänsä lapsen kanssa kotitöitä ja arjen askareita. Lapsen mainittiin myös olevan mukana siivoamisessa, ruuanlaitossa ja leipomisessä sekä pyykinpesussa ja pihatöissä. Vanhemmista (65/71) puuhasi lapsen kanssa normaaleita arkipäivän leikkejä, kuten kirjojen lukemista, pelien pelaamista, piirtämistä, askartelua, palapelien tekemistä, palikoilla rakentelua ja laulamista.

Ulkona touhuamisen mainitsi (49/71) vanhempaa. Lapsen kanssa tehtiin pihatöitä, kuljettiin luonnossa, sienestettiin ja marjastettiin sekä rakenneltiin lumesta. Ulkona harrastetaan myös monenlaista liikuntaa. Osa mainitsi käyvänsä hiihtämässä, luistelemassa, uimassa, pulkkamäessä ja pyöräilemässä. Moni vanhempi kertoi käyvänsä jopa päivittäin leikkipuistossa. Monilla vanhemmista (31/71) oli lapsen kanssa harrastuksia, kuten perhekerho, muskari, uinti, sähly, jumppa, ratsastus ja sirkuskoulu. Näiden lisäksi osa kävi erilaisissa kulttuuritapahtumissa, huvipuistossa, ostoksilla, kirjastossa ja HopLopissa. Moni myös kertoi matkustelewansa paljon. Vastaajista (24/71) mainitsi, että he juttelevat, halailevat, hassuttelevat ja pötköttelevät lapsen kanssa.

He kertoivat käyvänsä paljon kyläilemässä sekä tapaamassa tuttuja ja sukulaisia. Televisio- ja lastenohjelmien sekä leffojen katsominen kuului (16/71) perheessä yhdessä vietettyyn aikaan.

Myönteisten tunteiden osoittaja

Vanhemmista (52/70) kertoi osoittavansa hellyyttä ja läheisyyttä lapselleen. Sanallisesti sitä osoitettiin kehumalla lasta ja käyttämällä hellyyttelynimiä. Vanhemmat ilmaisivat tunteitaan lasta kohtaan ja puhuivat hänen kanssaan. Vastaajista kaikki (70/70) sanoi osoittavansa lapselleen hellyyttä ja läheisyyttä fyysisesti. Sitä osoitettiin olemalla tämän lähellä, pusuttelemalla ja halimalla. Vanhemmat pitivät lasta myös sylissä sekä silittelivät, kutittelevat ja hierovat häntä. Osa kertoi imettävänsä lastaan, mikä lisäsi äidin ja lapsen välistä läheisyyttä.

"Antamalla aikaa ja huomiota, sylittelemme, halailemme ja pussailemme paljon, kertomalla että lapset ovat tärkeitä ja rakkaita."

Kielteisten tunteiden käsittelijä

Vanhemat kertoivat auttavansa lasta käsittelemään kielteisiä tunteita (viha, suru, pelko ja ahdistus) joko puhumalla, sanoittamalla tunteita tai olemalla läsnä ja kuuntelemalla. Noin puolet vanhemmista (37/70) kertoi auttavansa lasta puhumalla hänen kanssaan mieltä painavista asioista. Yksi vanhempi kertoi, että he puhuvat lapsen tasoisesti häntä mietityttävistä asioista ja koittavat löytää yhdessä ratkaisuja pelkojen käsittelyyn. Kielteisistä tunteista keskustellaan, miksi tunne on tullut ja miten se menisi ohi sekä joskus osa vanhemmista lukee lapselleen aiheeseen liittyviä kirjoja.

"Yritän puhua lasten kanssa heitä vaivaavista asioista. Teen selväksi, että minulle voi tulla aina juttelemaan. Jos lapsi pelkää sängyn alla piileksivää mörköä, menemme yhdessä katsomaan, onko siellä mörköä edes."

Yli puolet (40/70) vanhemmista sanoittaa lapselleen tunteita ja yrittää auttaa häntä nimeämään niitä. Kaksi vastaajaa kertoi, että he yrittävät olla kieltämättä lapsen tunteita ja hyväksyä ne, vaikka se onkin välillä vaikeaa. Vanhemmat kertoivat, että heitä ovat auttaneet muun muassa rauhallisuus, empaattisuus, omien tunteiden sanoitta-

minen ja tunnetaitokirjat. Vanhemmista (10/70) toi ilmi, että lapsen näyttäessä kielteisiä tunteita, he pyrkivät olemaan tilanteessa läsnä ja kuuntelemaan lasta. Lisäksi vanhempi antoi lapselle omaa tilaa, jos lapsi ei pystynyt asiaa heti käsittelemään.

"Autan ymmärtämään mistä tunne johtuu ja miltä se tuntuu ja miksi."

7.2.2 Rajat

Rajojen asettaja

Tutkimuksesta ilmenee, että kaikki vanhemmat (72/72) asettavat lapsilleen rajoja. Perheillä on erilaisia sääntöjä ja toimintatapoja, esimerkiksi ruokailuun liittyen; makeansyönti on rajoitettua, ruokaa ei saa heitellä ja se syödään pöydässä. Kaikkea tulee maistaa, ruokapöytään ei tuoda leluja sekä ruokaillessa käyttäydytään kunnolla. Yksi vanhempi kertoi myös imetyksen lopettamisen olevan hänen päätös, eikä lapsen. Nukkumiseen liittyi nukkumaanmenoajat ja joillain perheillä oli sääntönä, että kaikki nukkuvat omissa huoneissaan. Television katsomiseen ja tietokoneen tai tabletin käyttöön oli myös monessa perheessä sääntöjä sekä ruutu-aika oli rajoitettua. Yksi vanhempi kertoi haluavansa tietää, mitä lapsi katsoo tai pelaa.

"Ruutu-aikaa on rajoitettu. Jos käyttäytyy huonosti, keskeytetään ja kerrotaan miksei ole sopivaa. Jos jatkaa poistetaan tilanteesta ja kohta keskustellaan lisää."

Käytöstapojen opettaja

Moni vanhempi painotti käytöstapojen tärkeyttä. Tavaroita ei saa heitellä tai rikkoa, eikä lapsi saa riehua tai kiroilla. Ketään ei myöskään saa kiusata tai haukkua. Hyviin käytöstapoihin kuului toisten kunnioitus, kauniisti puhuminen ja ihmisten hyvä kohtelu. Vastauksissa korostui, ettei itseään, muita ihmisiä, eläimiä tai luontoa saa satuttaa. Osa mainitsi myös, että heillä huonosta käytöksestä saa rangaistuksia ja väärin tehdessä täytyy pyytää anteeksi.

"Meillä on kohtuu tiukat säännöt, mutta toisaalta myös tilaa tehdä yhteisiä ja mukavia asioita. Lapset esim. osaavat käyttäytyä hyvin julkisilla paikoilla kun tapoja on opeteltu pienestä pitäen."

Ristiriitojen ratkaisija

Tutkimuksessa (64/72) vanhemmista kertoi ratkaisevansa ristiriitatilanteita lapsensa kanssa. Suurin osa (53/64) vanhemmista ratkaisi ristiriitoja keskustelemalla lapsensa kanssa ja selittämällä hänelle tilannetta. Vastauksissa painottui, että keskustelu pitää käydä niin, että lapsi ymmärtää tilanteen ja miten toimitaan. Tarpeen mukaan pyydetään myös anteeksi. Osa vanhemmista toi myös esille, että he keskustelevat ja miettivät yhdessä lapsensa kanssa ratkaisuja tilanteen selvittämiseen.

Vastaajista (12/64) toi ilmi, että he ovat käyttäneet joko kiristystä, uhkausta tai lahjontaa. Huutamista tapahtui niin lapsen kuin vanhemmankin puolesta, mitä selitettiin väsymyksellä tai hermojen pettämisellä. Rangaistuksia oli esimerkiksi peli- tai ruutuajan rajoitus sekä jäähypenkki, minne lapsi laitettiin miettimään tekojaan. Vanhemmista (11/64) sanoi, että heillä riita- ja ristiriitatilanteissa rauhoitutaan ennen tilanteen selvittelyä. Vastaajista (8/64) toi ilmi, että he vanhempana päättävät miten tilanteessa toimitaan ja asettavat vaaditut rajat. He kertoivat, että voivat tulla tilanteessa vähän vastaan, mutta tärkeää on, ettei periksi anneta kaikessa. Vanhemmista (4/64) sanoittaa lapselle tilannetta, tunteita sekä syitä ja seurauksia.

"Lapsella on paikka, johon ohjataan rauhoittumaan jos kiukutessa riehuu, tilanteet käydään hetken päästä läpi, pyydetään anteeksi. Myös aikuiset pyytävät anteeksi jos ovat toimineet huonosti (esim. hermostuneet tai huutaneet)."

8 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsitellään ja analysoidaan keskeisiä tutkimustuloksia teemoittain. Teemat jakaantuvat seuraavasti: vanhemmuus, arvot, kasvatus, vuorovaikutus ja rajat. Saatua tutkimustuloksia verrataan muihin tutkimuksiin sekä teoretietoon. Lopuksi johtopäätöksistä on koottu yhteenveto tutkimuskysymysten kautta, jotka ovat millaisina asioina kasvatustietoisuus näkyy käytännössä ja minkälaisia näkemyksiä vanhemmalla on omasta kasvattajan roolistaan. Melkein kaikki vastaajat olivat naisia ja

suurin osa kertoi kuuluvansa ydinperheeseen ja vain yksi sateenkaariperheeseen. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 lopussa Suomessa oli 1 476 000 perhettä, joista avioparien perheitä oli 64%, avoparien perheitä 23% ja yhden vanhemman perheitä 12%. Saman sukupuolen rekisteröityjen pariin perheitä oli 2 700. (Perhetyypit 2017.)

Vanhemmuus

Tässä tutkimuksessa vanhemmat kuvailivat vanhemmuuden merkitsevän heille tärkeintä tehtävää maailmassa. Turvallisen lapsuuden takaaminen oli tärkeämpää, kuin oman uran luominen. Vanhemmuus merkitsi myös vastuuta, jota avattiin velvollisuutena kasvattaa kunnollisia hyvän itsetunnon omaavia kansalaisia. Vanhemmuuden vastuun voi ajatella tulevan myös lapsen hyvinvointia koskevista päätöksistä, koska lapsen tulon myötä vanhempien elämänrytmi muuttuu lapsen tarpeiden mukaiseksi (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2011, 79).

Vanhemmat kuvailivat vanhemmuuden haasteiksi raskauden, kiireellisyyden ja haastavuuden. Mattilan (2011, 127) mukaan nyky-suomalainen elämänrytmi on monella tapaa kiireinen ja hän jopa kuvaa kiirehtimistä nykyajan menestyksen mitaksi. Ärtymys, väsymys ja stressaantuminen voi estää vanhempaa huomaamasta lapsen tarpeita ja huonontaa heidän välejänsä. Hyviä kasvatuskäytäntöjä on hankala toteuttaa, jos vanhemman hermot eivät kestä väsyneenä. (Laitinen, Malinen & Rönkä 2009, 207.)

Vanhemmat toivoivat, että heidän lapsi omaa aikuisena hyvän itsetunnon ja itseluottamuksen. Puolimatkan (2004, 60) mukaan lapset, joilla on korkea itsetunto omistavat yleensä vanhemmat, jotka osoittavat hyväksyntää rohkaisemisella ja kiintymyksen ilmaisulla. Vanhemmilla on myös toiveita, että heidän lapsista tulee onnellisia, rehellisiä ja oikeudenmukaisia.

Vanhemmat kuvailivat kasvatusvastuun kuuluvan molemmille vanhemmille. Isät saivat kokonaisuudessaan vähemmän vastuuta, kuin äidit. Myös Alasuutarin (2006, 82) tutkimuksen mukaan vanhemmuus nähdään tasa-arvoisena isän ja äidin välillä. Lasten kasvattaminen on ensisijaisesti kotien tehtävä ja vanhemmilla on velvollisuus taata lapselle hyvä hoito (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2011, 33; L 13.4.2007/417, 2§). Vanhemmat ajattelivat, että päiväkodilla ja koululla on jonkin verran vastuuta lapsen kasvatuksessa. Alasuutarin väitöskirjan (2003, 162) mukaan

vanhemmat ovat määritelleet päiväkodin tärkeäksi osaksi lapsen kasvatusta. Myös tässä tutkimuksessa päiväkodille annettiin vastuuta lapsen kasvatuksesta.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on tehnyt tutkimuksen, ketkä ovat lasten mielestä heidän tärkeimmät kasvattajat. Siinä ilmeni, että lasten näkemysten perusteella heidän tärkein kasvattaja oli heidän vanhemmat. Vanhempien lisäksi lapset ja nuoret mainitsivat tärkeinä kasvattajina myös isovanhemmat, joita pidetään esimerkillisinä ja kannustavina. Lapset ajattelivat, että myös kummit sekä tädit ja sedät nähtiin kasvattajina. (Aula & Nivala 2011, 45.) Tässä tutkimuksessa vanhemmat eivät kokeneet kummeja ja muita sukulaisia niin tärkeiksi kasvattajiksi, kuin Aulan ja Nivalan tutkimuksen lapset.

Arvot

Arvokasvatuksen tarkoituksena on auttaa lasta luomaan oma arvomaailma, tekemään valintoja ja arvioimaan elämää antamalla sille merkityksiä (Hämäläinen 2011, 70). Tutkimuksessa selvisi, että vanhempien tärkein arvo kasvatuksessa oli rakkaus. Se on myös Purjon (2013, 37) mukaan arvokasvatuksen keskeisin arvo ja tärkein mahdollinen kasvatuspäämäärä. Lisäksi tärkeinä pidettiin turvallisuutta ja hyvän itsetunnon tukemista. Nummenmaa (2006, 26) määrittää ne kuuluvan kasvatustyön arvoihin. Vanhemmat ajattelivat hyvästä itsetunnosta olevan valtavasti hyötyä tulevaisuudessa ja sen olevan elämässä menestymisen perusta.

Turvallisen aikuisen täytyy olla luotettava, jotta lapsi uskaltaa näyttää kaikki tunteensa ilman, että ne lytätään tai niitä vähätellään. Päihteetön ja väkivallaton aikuinen on turvallinen, koska hän osaa säilyttää paremmin rauhallisuuden eikä anna lapselle syytä pelätä itseään. Läsnä oleva aikuinen osaa kuunnella lastaan ja hänen tarpeitaan, mikä luo turvallisuutta. Jokainen lapsi tarvitsee aikuiselta aikaa ja läsnäoloa arjen keskellä. Aikuisen täytyy olla lämmin ja vastaanottava, että lapsi oppii luottamaan aikuiseen ja kertomaan oman mielipiteensä eikä sitä, minkä vanhempi haluaa kuulla. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2011, 179.)

Kasvatus

Hyvästä kasvatuksesta oltiin montaa eri mieltä. Suurimmalla osalla perheissä noudatettiin yhdessä sovittuja sääntöjä, jolloin kasvatus oli yhdenmukaista ja selkeää lapselle. Toiset vanhemmat ilmaisivat, ettei perheellä ollut niinkään sääntöjä, mutta ehtona oli, että kaikilla on hyvä olla. Tahkokallion (2003, 216–217) mukaan sallivassa kasvatustyyliässä vanhempi kohtelee lastaan lämpimästi ja sydämellisesti, mutta epäjohdonmukaisesti, jolloin aikuisen oma lempeys estää lasta noudattamasta sääntöjä.

Hyvän kasvatuksen tulee olla myös oikeuden- ja johdonmukaista. Vanhemmat sanoivat, että on hyvä jos molemmilla vanhemmilla on selkeät ja yhdenmukaiset näkemykset kasvatuksesta, jotta lapsi ei hämäänny ristiriitaisuudesta. Lapsen kehityksestä on nykyisin helposti saatavilla paljon tietoa, mikä on lisännyt vanhempien herkkyyttä kasvattaa lasta lapsikeskeisesti (Korhonen 2006, 61). Tässä tutkimuksessa hyvään kasvatukseen kuului lapsen tarpeiden ja yksilöllisten piirteiden huomioiminen. Vanhemmat antavat lapselle tilaa olla oma itsensä ja toimivat lasta arvostavasti sekä tukevat hänen herkkyyksiään ja vahvuuksiaan.

Mattilan mukaan lapsi tarvitsee kasvuympäristöönsä turvallisia aikuisia, mikä auttaa lasta kokemaan turvallisuudentunnetta. Lähtökohtana on tahto huolehtia lapsesta ja toimia hänelle turvallisena aikuisena. (Mattila 2011, 62–63.) Hyvään varhaislapsuuteen kuvailtiin turvallinen aikuinen, ympäristö sekä turvallisen kasvun mahdollisuus. Turvallisuutta määriteltiin myös lapsen tarpeisiin vastaamisena ja vähäisinä muutoksina. Lapsi tarvitsee hyvään kasvuun ennakoitavan ympäristön ja vähän yllättäviä muutoksia (Pruuki & Sinkkonen 2017, 68).

Savelievan tekemässä tutkimuksessa todettiin, että perheen ja ympäristön piirteet, sekä niiden voimavarat että vaaratekijät siirtyvät sukupolvelta toiselle. Vanhemman ja lapsen välisen suhteen laatua määrittävät lämpö ja hyväksyntä siirtyvät vanhemmilta lapsille. (Savelieva 2017, 54–55.) Vanhemmat ajattelivat, että hyvään varhaislapsuuteen kuuluu syli, läheisyys ja paljon rakkautta. Lapsi tarvitsee tunteen, että vanhemmat välittävät hänestä ja se näkyy ja kuuluu arjessa. Lapsi tarvitsee aikuisen kosketuksen tuomia myönteisiä aistimuksia, sillä kosketusaisti on varhaisin ja sosiaalisin aisti. Sillä voi rakentaa yhteyden toiseen, lohduttaa ja ilahduttaa. (Mäkelä 2011, 29.) Tässä tutkimuksessa selvisi, että lapsi tarvitsee pysyviä ihmissuhteita ja hyvän

kiintymyssuhteen ja että perhe viettää aikaa yhdessä. Vanhemmat kuvailivat, että parasta lapsen kasvatuksessa on kasvun ja kehityksen seuraaminen. Heille toi iloa, kun lapsi oivaltaa uusia asioita varsinkin silloin, jos he ovat sitä yhdessä opetelleet. Vastaajat kertoivat myös itse oppivansa uutta vanhempana. Vanhemman kokema ilo viestii lapselle hyväksyntää ja vahvistaa itsetuntoa (Mattila 2011, 39).

Lapsen kasvatuksessa haasteeksi koettiin vanhempien oma jaksaminen, sillä unen määrä ja laatu eivät olleet riittävää kiireellisessä arjessa. Pienten lasten tarvitsema läsnäolo, uhma ja kiukuttelu kuormittivat osaa vanhemmista. Lasten jatkuva sairastelu oli myös raskasta henkisesti ja fyysisesti. Kivijärvi, Rönkä ja Hyväluoma kertoivat tutkimuksessaan vanhempien tuovan esille arjessa paljon tilanteita, joissa vanhempi kokee itsensä epävarmaksi. Lisäksi vanhempana olo koettiin vaikeaksi ja raskaaksi. Tästä johtuen tutkijat toivat ilmi, että vanhemmuuteen kasvamisessa olisi hyvä saada apua yhteiskunnan puolelta esim. perhevalmennuksen avulla. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 68.)

Tässä tutkimuksesta selvisi, että kärsivällisenä pysyminen lasten kanssa oli osasta vanhemmista vaikeaa, varsinkin silloin kun lapset testailevat rajoja koko ajan. Vanhemmat toivat esille, että näissä tilanteissa on hankalaa pitää omat tunteet hallinnassa ja pysyä rauhallisena. Osa myös pohti, osaako asettaa lapselleen sopivat rajat. Korhonen (2006, 51) mainitsee ammattikasvattajilla olevan huolia vanhempien jaksamattomuudesta asettaa lapsilleen rajoja sekä pitää niistä kiinni. Johdonmukaisuus omissa kasvatulinjoissa ja vanhempien välisien kasvatuskäytäntöjen kerrottiin tuovan ongelmia. Ympäristöstä tulevat erilaiset neuvot ja näkemykset vaikeuttavat oman kasvatustavan löytämistä.

Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden pääroolit eli motivaatoroolit kuvaavat vanhempana olemisen perusmotiiveja lapsen tarpeiden näkökulmasta. Ne ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja sekä rakkauden antaja. Tekoroolit kuvaavat tekoja ja ovat lapselle se merkityksellisin vanhemmuuden rooli. (Ylitalo 2011, 10–12.) Vanhemmat kuvailivat hyvään varhaislapsuuteen kuuluvia asioita, jotka olivat samoja

kuin vanhemmuuden roolikartassa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että 1–6 -vuotiaiden lasten vanhempien roolit jakautuivat kaikkiin vanhemmuuden roolikartan mukaisiin rooleihin.

Tässä tutkimuksessa vanhemmat mainitsivat huolehtivansa lapsen kaikista perustarpeista, esimerkiksi nukkumisesta ja ruoan antamisesta, jotka liitetään huoltajan rooliin. Vanhemmat kertoivat rakkauden antajan roolin mukaisesti antavansa lapselle paljon hellyyttä ja läheisyyttä, esimerkiksi halailemalla lapsen kanssa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että 1–6 -vuotiaiden vanhemmat toimivat joka päivä rajojen asettajana ja lapsen turvallisuuden takaajana. Myös ihmissuhdeosaajan ja elämän opettajan rooleista esille nousivat muun muassa ristiriitojen selvittely, arvojen välittäjä, ihmissuhteiden vaalija ja arkielämän taitojen opettaja.

Vuorovaikutus

Kyselystä ilmeni, että lähes kaikilla vanhemmilla on tarpeeksi aikaa olla lapsensa kanssa. Vanhemmat, joilla ei ollut tarpeeksi aikaa lapselleen olivat työelämässä kokopäiväisesti, tekivät osa-aikatyötä tai opiskelivat. Monet naiset kertovat, että heidän identiteetti on enemmän äiti kuin työntekijä. He myös ajattelevat, että perhe on tärkeämpi kuin työ. Kaikkein stressaantuneimpia ovat yksinhuoltajat, koska heistä ajatellaan, ettei heillä ei ole aikaa ja energiaa suoriutua sekä työstä että perhe-elämästä. (Berrick & Fuller 2005, 7.)

Väestöliiton tutkimuksessa kävi ilmi, että vaikka työ vie suuren osan lapsiperheen vanhempien ajasta, niin vanhemmat haluavat kuitenkin panostaa perheeseen ja lasten kanssa vietettyyn aikaan. Kiireetöntä yhdessä vietettyä perheaikaa osataan arvostaa. (Miettinen & Rotkirch 2012, 127.) Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että monilla vanhemmista oli lapsen kanssa harrastuksia, kuten perhekerho, muskari, uinti, sähly, jumppa, lenkkeily, ratsastus ja sirkuskoulu. Myös Ugasten tutkimuksessa, jossa tutkittiin äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta kävi ilmi, että perheet viettävät aikaa yhdessä viikonloppuisin ja lomalla. He kävivät esimerkiksi isovanhemmilla, elokuvissa, museoissa sekä ulkomailla. (Ugaste 2005, 161.)

Puolimatkan (2004, 66) mukaan lapsen täytyy oppia ilmaisemaan myös kielteisiä tunteita, jotta hänen tunteiden tulkinnasta tulee aitoa. Lapsi tarvitsee vähintään yhden aikuisen, joka kestää hänen kielteisiä tunteita eikä rankaise niiden ilmaisusta (Pruuki

& Sinkkonen 2017, 68). Vanhemmat kertoivat auttavansa lasta käsittelemään kielteisiä tunteita joko puhumalla, sanoittamalla tunteita tai olemalla läsnä ja kuuntelemalla. He puhuvat lapsen tasoisesti ja koittavat löytää yhdessä ratkaisuja, kuinka käsitellä pelkoja. Osa vanhemmista lukee lapselle aiheeseen liittyviä kirjoja. Myös Sinkkosen (2008, 104) mukaan tunteiden nimeäminen auttaa lasta ymmärtämään ja hallitsemaan kielteisiä tunteita ja näin myös lapsi oppii sanoittamaan niitä. Tärkeää on olla tilanteissa läsnä ja kuunnella sekä antaa lapselle omaa tilaa rauhoittua. Tunnekuohussa olevaa lasta ei saa hylätä, eikä kiukkua saa ohittaa, vaan siihen täytyy vastata, kun lapsi on rauhoittunut (Mts. 142–143).

Rajat

Puolimatkan (2004, 94) mielestä on tärkeää, että vanhemmat tarjoavat lapselle tarpeeksi rajoja ja hyväksyntää, jotta lapsen ei tarvitse torjua vihan tunteita. Tässä tutkimuksessa ilmeni, että kaikki vanhemmat asettavat lapsilleen rajoja. Perheillä on erilaisia sääntöjä ja toimintatapoja, esimerkiksi television katsomiseen ja tietokoneen tai tabletin käyttöön liittyen. Perheiden näkemykset eroavat siitä, mikä sisältö sopii lapselle. Kaikkia mediasisältöjä ei säädellä ikärajoilla, joten niiden kieltäminen tai salminen on kasvatuskysymys. (Lapset ja media – kasvattajan opas 2016, 11.)

Suurin osa vanhemmista ratkaisee ristiriitoja keskustelemalla lapsensa kanssa niin, että lapsi ymmärtää tilanteen ja miten toimitaan. Myös Kivijärven, Rönkän ja Hyväluoman (2009, 68) tutkimuksessa nousi esille, että pikkulapsiperheiden vanhemmat käyttivät keskustelevaa ja perustelevaa ohjaustyyliä sekä osoittivat lämpimiä tunteita lasta kohtaan keskimäärin hyvin usein. Kasvatustilanteissa on tärkeää, että lapsi ja aikuinen keskustelevat vastavuoroisesti ja vaihtavat mielipiteitään. Aikuisen täytyy opettaa lasta kuuntelemaan ohjeita ja aikuisen puhetta, mutta muistaa kuunnella myös lasta ja tämän mielipiteitä. Aikuisen täytyy olla lämmin ja vastaanottava, että lapsi oppii kertomaan oman mielipiteensä. (Ojanen, Ritmala, Siven, Vihunen & Vilen 2011, 179.)

Vanhemmista osa on käyttänyt joko kiristystä, uhkausta tai lahjontaa. Huutamista selitettiin väsymyksellä tai hermojen pettämisellä. Rangaistuksia oli esimerkiksi peli- tai ruutuajan rajoitus sekä jäähyenkki, minne lapsi laitettiin miettimään tekosiaan. Vanhemmat päättävät miten tilanteessa toimitaan ja asettavat rajat. Tahkokallion (2003,

217) mukaan vanhempien auktoriteettiin perustuva kasvatus eli auktoritatiivinen kasvatus vaatii aikuiselta ymmärrystä ja rakkautta, mutta myös käyttäytymissääntöjen asettamista ja niissä pysymistä.

Yhteenveto

Tutkittaessa vanhempien kasvatustietoisuutta siinä ilmeni, että se näkyy käytännössä kasvatusta ohjaavina arvoina. Ne olivat rakkaus, turvallisuus, hyvän itsetunnon tukeminen, empaattisuus, rehellisyys, oikeudenmukaisuus sekä avoimuus. Kasvatustietoisuutta ohjasi, millaisena vanhemmat näkevät hyvän varhaislapsuuden ja elämän. Tärkeänä koettiin turvallisuus ja onnellisuus sekä luonteenpiirteiksi määriteltiin hyvä itsetunto, muita huomioiva käytös ja rehellisyys. Vanhemmat kokevat, että kasvatusvastuu kuuluu lapsen vanhemmille. Osaksi vastuuta vanhemmat antoivat myös iso- vanhemmille ja päiväkodille. Hyvä kasvatus syntyy rakkaudesta, hyvistä arvoista sekä lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta. Vanhemmat kuvailivat myös, että lapsi tarvitsee rajoja, vaikka niistä kiinnipitäminen on haastavaa kiireellisen arjen ja väsymyksen keskellä.

Tutkittaessa vanhempien kasvattajan roolia tuloksissa ilmeni, että vanhempi järjestää aikaa olla lapsensa kanssa, koska lapsi on hänelle tärkein asia maailmassa. Vanhemmuus tuo myös mukanaan paljon vastuuta sekä haasteita. Lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta vahvistetaan viettämällä yhteistä aikaa lapsen kanssa. Yhdessä leikitään ja tehdään kotitöitä. Hellyyttä vanhemmat osoittavat lapsilleen niin fyysisesti kuin sanallisesti. Kielteisten tunteiden ilmaisua harjoitellaan puhumalla ja sanoittamalla. Tärkeintä on olla tilanteessa läsnä. Vanhemmat kertoivat myös itse oppivansa paljon vanhemmuudesta lapseltaan. Kasvattajan rooliin kuuluu ristiriitatilanteet lapsen kanssa, jotka ratkaistaan yleisimmin keskustelemalla.

9 Pohdinta

9.1 Tutkimuksen arviointia

Tutkimuksen toteuttaminen noudatti tehtyä suunnitelmaa hyvin, paitsi ainoana muutoksena oli kohdejoukon vaihtuminen rajatumpaan joukkoon. Kohderyhmäksi muodostui 1–6 -vuotiaiden lasten vanhemmat, jotka tavoitimme lumipallo-otannalla sekä Facebookin Kestovaippa -ryhmästä. Näiden avulla saavutimme runsaan vastaajajoukon suunnitellun aikataulun mukaan.

Aluksi ajatuksena oli saada 50 vastausta, mutta iloksi huomasimme, että kysely kiinnosti vanhempia ja halukkaita vastaajia olikin loppupeleissä vielä enemmän. Aineistonanalyysin kannalta jouduimme kuitenkin sulkemaan kyselyn linkin 72 vastauksen kohdalla. Vastaajista suurin osa oli 1–2 -vuotiaiden lasten vanhempia, minkä voidaan ajatella johtuvan Kestovaippa -ryhmästä. 72 vastaajista naisia oli 71 ja miehiä vain 1, joten tästä johtuen emme voi tuoda esille miesten näkökulmaa. Tutkimuksen kannalta tämä on harmillista, sillä miesten näkökulma olisi ollut mielenkiintoinen.

Kyselyn viimeisin kysymys oli jätetty vapaalle palautteenannolle. Osa vastaajista ajatteli, että kyselyn kysymykset olivat vaikeita ja laajoja. Osa puolestaan kertoi kyselyn täyttämisen kestäneen kauemmin kuin ohjeistuksessa oli arvioitu. Vastaajista suurin osa sai kuitenkin vastattua kyselyyn meidän arvioidussa ajassa. Vanhemmuuden muuttuminen ja nykyaikaistuminen oli ajankohtainen aihe. Moni kertoi kyselyn olevan mielenkiintoinen ja pistäneen sen ajattelemaan vanhemmuutta. Yksi kyselyn tarkoituksista olikin herätellä vanhempia pohtimaan kasvatustietoisuuttaan. Saamamme vastaukset olivat monipuolisia ja niistä syntynyt aineisto oli helposti käsiteltävää.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella vanhempien kasvatustietoisuutta ja heidän käsityksiään kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Tutkimuksessa selvitimme, miten nämä käsitykset näkyivät perheiden arjessa. Tulosten avulla selvitimme, millaisia vanhempien roolit ja näkemykset ovat nykypäivänä ja kenellä on kasvatusvastuu. Tutkimus toi ajan tasalle nykyajan vanhempien kasvatustietoisuuden ja käsityksiä omasta vanhemmuudestaan. Se antoi myös tietoa pikkulapsiperheiden arjen merkittävydestä sekä haasteista.

Tutkimuksen teoriassa eri tutkijat pohtivat, onko vanhemmuus kadonnut nykypäivänä. Meidän tutkimuksen mukaan ei ole syytä huoleen. Vanhemmat ovat nykypäivänä kiinnostuneita lapsista sekä etsivät tietoa lasten kehityksestä ja kasvatustavoista. Tutkimuksen tulokset vastasivat tutkimuskysymyksiimme eli tutkimus oli onnistunut. Se myös eteni ja valmistui aikataulun mukaisesti.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyvän tutkimuksen saavuttamisessa kuuluu noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23). Haaparanta ja Niiniluoto ovatkin tiivistäneet tutkimuseettiset periaatteet kolmeen kategoriaan: rehellisyyteen, reiluteen sekä vastuullisuuteen (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 156-157). Työ on toteutettu näiden ohjeiden mukaan, eli tutkimus on tehty huolellisesti ja tarkasti sekä saadut tulokset on raportoitu rehellisesti.

Tutkimus toteutettiin anonyymisti ja vastaaminen kyselyyn oli vapaaehtoista. Kysely laitettiin Facebookin suljettuun ryhmään, joten emme voi oikeasti tietää onko kyselyyn vastannut 1–6 -vuotiaan lapsen vanhempi. Saamiemme vastauksien perusteella voimme kuitenkin uskoa vastaajien olevan vanhempia. Lähettäessä kyselylinkin olimme tehneet sen yhteyteen saateviestin (Liite 1), josta ilmeni tutkimuksen perustiedot ja kenelle se on tarkoitettu sekä vastaamisen arvioitu aika. Tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta ja voimme päätellä, että vastaajat kuuluvat kohderyhmään. Saatekirje kertoo vastaajalle tutkimuksen perustiedot; kuka tutkimusta tekee, mihin tuloksia tullaan käyttämään, kuka siihen vastaa ja mistä tutkimuksessa on kysymys. Hyvin laadittuna se voi herättää vastaajan mielenkiinnon ja vaikuttaa vastausten luotettavuuteen. (Vehkalahti 2014, 47-48.)

Kyselyn kysymykset aseteltiin niin, etteivät ne johdatelleet vastaajia. Avoimet kysymykset ja laajat kysymykset olivat ensin, jonka jälkeen tulivat suljetut ja tarkemmat kysymykset. Vaikka vastaajia oli 72, emme voi kuitenkaan yleistää tuloksia. Kvalitatiivinen tutkimus on aina yhdenlainen versio tutkittavasta aiheesta, eikä siihen voida koskaan täysin luottaa. Tutkijoiden saamista tuloksista voidaan toki tehdä joitakin johtopäätöksiä, mutta tulokset ovat aina muun muassa aikaan, paikkaan ja tutkijaan

sidoksissa olevia asioita. (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 28.) Tulokset nostavat esille tämän hetken vanhempien käsityksiä kasvatustietoisuudesta. Kyselytutkimuksen kohteet, kuten mielipiteet, asenteet ja arvot ovat usein monimutkaisia eikä niiden mittaus ole yksinkertaista (Vehkalahti 2014, 17).

Kyselyssä olevat kysymykset linkittyivät teorian tietoon. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää, että kerätään tietoa eri lähteistä ja verrataan sitä omaan tulkintaan (Kananen 2017, 177). Luotettavuus kasvaa myös, kun tutkitaan jo tutkittua aihetta ja nähdään, saadaanko aiheesta samansuuntaisia tuloksia (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 28). Tutkimuksen johtopäätöksissä vertailimme saatuja tuloksia monipuolisesti aiempiin tutkimustuloksiin. Luotettavuutta tutkimuksessa lisäsi, että tutkimuksen kulku, metodit ja kohdejoukko raportoitiin tarkasti. Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009, 133) kertovat, että hyvän tieteelliseen käytäntöön kuuluu tutkimuksen tarkka suunnittelu, toteutus ja raportointi.

9.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Jatkotutkimusmahdollisuuksia voisi olla miesten näkemysten tutkiminen, sillä tämä tutkimus tavoitti vain naiset. Samaa teemaa tutkiessa olisi mielenkiintoista vertailla miesten ja naisten välisten näkemysten eroja ja yhtäläisyyksiä. Tämä tutkimus antoi kokonaiskuvan kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Jatkotutkimusta voitaisiin tehdä koskien erityisesti tiettyä teemaa, kuten rajojen asettamista. Silloin tutkimuksesta saataisiin vielä paljon yksityiskohtaisempaa tietoa.

Tässä tutkimuksessa käsitelimme vanhemmuuden rooleja vain pintapuolisesti. Huomasimme, että vanhemmuuden rooleja voisi tarkastella syvällisemmin vanhemmuuden roolikartan avulla, jota voisi hyödyntää kyselyn luonnissa ja johtopäätösten esittelyssä. Tässä myös miesten ja naisten rooleja voisi vertailla keskenään.

Tutkimus antoi tietoa vanhempien toimintatavoista lasten kanssa. Vanhempien kasvatustyyli jäivät tässä tutkimuksessa vähempään osaan ja niitä olisi mielenkiintoista tutkia lisää. Saaduista vastauksista näimme pieniä heijastuksia eri kasvatustyyleistä, mutta niiden yleistäminen olisi tuonut liikaa omaa tulkintaa vastauksiin.

Lähteet

- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Väitöskirja. Tampere: Tammer-Paino.
- Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Toim. H. Rasku-Puttonen. Tampere: Vastapaino, 70-90.
- Aula, M. 2011. Mistä saataisiin aikaa kasvatukselle. Julkaisussa 10 kysymystä kasvatuksesta. Toim. E. Nivala. Helsinki: Premediahelsinki Oy, 14-19. Viitattu 8.11.2017. http://www.vanhempainliitto.fi/filebank/642-10_kysymysta_kasvatuksesta_julkaisu_2011.pdf
- Aula, M. & Nivala, E. 2011. Mistä löytyy oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino kasvatuksessa? Julkaisussa 10 kysymystä kasvatuksesta. Toim. E. Nivala. Helsinki: Premediahelsinki Oy, 34-38. Viitattu 8.11.2017. http://www.vanhempainliitto.fi/filebank/642-10_kysymysta_kasvatuksesta_julkaisu_2011.pdf
- Aunola, K. 2001. Children's and Adolescents' Achievement Strategies, School Adjustment, and Family Environment. Väitöskirja. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 178. Viitattu 16.9.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/41823>
- Berrick, J. & Fuller, B. 2005. New Family Policy: How the State Shapes Parents' Lives. Journal of Good Parents or Good Workers? Palgrave Macmillan US, 1-17.
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 2016. Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Tallinna: Princeton Trükikoda.
- Hakala, J. 2011. Onnellinen lapsi – vanhempien kasvatusoppi. Juva: Bookwell Oy.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. p. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hirsjärvi, S. 1995. Kasvatustietoisuus. Teoksessa Johdatus kasvatustieteeseen. 4-8. p. Toim. S. Kaitila. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy, 60-62.
- Hirsjärvi, S., Huttunen, J., Kari, J., Kuusinen, J. & Vaherva, T. 1982. Kasvatustieteen käsitteistö. 1-3. p. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kirjapaino Oy.
- Hughes, D. 2011. Kiintymyksen keskeinen vanhemmuus. Tampere: Tammerprint Oy.
- Huttunen, J. 1995. Kasvattajana toimiminen. Teoksessa Johdatus kasvatustieteeseen. 4-8. p. Toim. S. Kaitila. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy, 45-59.
- Hyvärinen, S. 2017. Piiskasta jäähyenpenkkiin – suomalaisten kasvatusasenteet ja kuritusväkivallan käyttö 2017. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu. Viitattu 3.11.2017. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Piiskasta-jaahy-penkkiin-1.pdf>
- Häggman, K. 1994. Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa. Helsinki: Suomen Historiallisen Seuran tutkimuksia.

- Hämäläinen, J. 2011. Kotikasvatuksen arvot lapsen henkisenä pääomana. Teoksessa Arvot kasvatuksessa. Toim. E. Ojanen. Latvia; Livonia Print, 57-74.
- Ijäs, K. 2009. Arvot asuvat kotona. Helsinki: Kariston Kirjapaino Oy.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. 2006. Kasvatusvuorovaikutus ja yhteisöllinen työkuultuuri. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Toim. H. Rasku-Puttonen. Tampere: Vastapaino, 34-50.
- Kemppainen, J. 2001. Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 26.9.2017. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41965/978-951-39-5308-9_2001.pdf?sequence=1
- Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: Neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Perhe-elämän paletti. Toim. A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. Juva: WS Bookwell Oy, 47-68.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito – työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Toim. H. Rasku-Puttonen. Tampere: Vastapaino, 51-66.
- L 8.4.1983/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.10.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.11.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L 30.12.2010/1326. Terveystietolaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.11.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- L 19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 9.11.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Laitinen, K., Malinen, K. & Rönkä, A. 2009. Miltä arki tuntuu. Teoksessa Perhe-elämän paletti. Toim. A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. Juva: WS Bookwell Oy.
- Lapset ja media – kasvattajan opas. 2016. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisu 3/2016. Viitattu 8.11.2017. <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia.pdf>
- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä - Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy. Viitattu 8.11.2017. <http://vaestoliitto-fi->

bin.directo.fi/@Bin/fe30c2211e5da49195b38653f381cd13/1510133315/application/pdf/4660236/Yhteist%C3%A4%20aikaa%20etsim%C3%A4ss%C3%A4.pdf

Mäkelä, J. 2011. Mihin kosketus on hävinnyt aikuisten ja lasten suhteista? Julkaisussa 10 kysymystä kasvatuksesta. Toim. E. Nivala. Helsinki: Premediahelsinki Oy, 28-30. Viitattu 8.11.2017. http://www.vanhempainliitto.fi/filebank/642-10_kysymysta_kasvatuksesta_julkaisu_2011.pdf

Neitola, M. 2011. Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen – vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu 25.9.2017. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/72512/AnnalesC324Neitola.pdf?sequence=1>

Nummenmaa, A. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Toim. H. Rasku-Puttonen. Tampere: Vastapaino, 19-33.

Ojanen, E. 2011. Arvot, tosiasiat ja sivistys. Latvia; Livonia Print, 7-16.

Ojanen, T. Ritmala, M. Siven, T. Vihunen, R. & Vilen, M. 2011. Lapsen aika. Helsinki: WSOYpro Oy.

Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kansallinen syntymäkohortti 1987 – tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuslaitos. Viitattu 9.11.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf

Perheiden määrän kasvu aiempaa hitaampaa. 2017. Tilastokeskus. Viitattu 3.11.2017. https://www.stat.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_tie_001_fi.html

Perhetyypit. 2017. Findikaattori. Viitattu 30.10.2017. <http://findikaattori.fi/fi/31>

Poikolainen, J. 2002. KASVATUSTIETOISUUDEN ULOTTUVUUKSIA - Vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto, kasvatustietoisuuden laitoksen tutkimustapa 182. Viitattu 2.4.2017. https://www.google.fi/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19798/kasvatus.pdf%3F&ved=0ahUKEwig-xYTE1pHSAhWE2SwKHfBdDbkQFggXMAA&usq=AFQjCNEPx36I1wUa7Zs9wLLcX-hQvaTkFg&sig2=LbB-n_gs0jUWeF7gkxLwA

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. 2017. Lapsi ja ero – eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Purjo, T. 2013. Kasvatus arvoihin – arvoa kasvatukseen. Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print.

Puolimatka, T. 2004. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Pyykkönen, H. 2015. ”Ei se, että lama oli, vaan että meijjät lamaannutettiin” - Kasvatustilanteen, ja erityisesti auktoriteetin muutos laman jälkeisessä Suomessa opettajan kokemana. Pro-gradu-tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 9.11.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49012/URN:NBN:fi:jyu-201603041768.pdf?sequence=1>

- Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta – syvennä ja sovelle. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - menetelmä- opetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 21.10.2017. http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf
- Savelieva, K. 2017. Intergenerational transmission of the family environment: Mediating and moderating factors, and associations with cardiovascular health. Väitöskirja. Helsinki: University of Helsinki. Viitattu 12.11.2017. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/225176>
- Siljander, P. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Tampere: Vastapaino.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS Bookwell Oy.
- Sinkkonen, J. 2012. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. Helsinki: WSOY.
- Tahkokallio, K. 2003. Mitä tehdä levottomille lapsille. Juva: Bookwell Oy.
- Tahvanainen, I. 2001. Kasvavat kasvattajat. Kasvatustietoisuus ja sen kehittyminen ammatillisen opettajakoulutuksen aikana. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. Helsinki: Hakapaino.
- Tiilikka, A. 2005. ÄITIEN KASVATUSKÄSITYKSIÄ JA ARVIOINTEJA HYVÄSTÄ PÄIVÄKOTIKASVATUKSESTA. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö. Viitattu 9.11.2017. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514276280.pdf>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tähtinen, J. 1992. Miten kasvattaa pikkulapsia. Kasvatusmoraliteetin ja -suuntausten lähtökohtien muutoksia Suomessa 1850–1989 suomenkielisten kasvatus- ja hoito-opaiden sekä aikakauslehdistön ilmaisemana. Turku: Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Ugaste, A. 2005. The Child's play world at home and the mother's role in the play. Väitöskirja. Jyväskylä: University of Jyväskylä. JYVÄSKYLÄ STUDIES IN EDUCATION PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH 259. Viitattu 11.11.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13360/951392047X.pdf?sequence=1>
- Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Juva: Bookwell Oy.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura Ab.
- Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, P., Seppänen, S. & Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Kohtaamisia lapsiperheissä - Menetelmiä perhetyöhön. 1. p. Toim. P. Seppänen, N. Tapio, R. Toivonen & M. Vilén. Helsinki: Kirjapaja, 10-58.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2011. Lapsuus erityinen elämänvaihe. 1-4. p. Helsinki: WSOYpro Oy.

Vänskä, M. 2017. From Prenatal Period to Middle Childhood. Maternal and paternal mental health predicting child mental health and development. Väitöskirja. Tampere: University of Tampere. Viitattu 11.11.2017. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102177/978-952-03-0555-0.pdf?sequence=7>

Värri, V-L. 2000. Hyvä kasvatus – kasvatus hyvään. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Tampere: CityOffset Oy.

Ylitalo, P. 2011. Roolikartta – vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Kuntatalon paino.

Liitteet

Liite 1. Kyselyn saateviesti

Hei sinä 1–6 -vuotiaan lapsen vanhempi!

Teemme opinnäytetyön aiheesta: "vanhempien kasvatustietoisuus". Tarvitsemme vanhempia vastaamaan kyselyymme ja olisimme kiitollisia, jos voisit vastata siihen ja jakaa viestiä eteenpäin.

Pääset kyselyyn painamalla linkistä: <https://www.webropolsurveys.com/S/4A58249E42B89B51.par>

Kiitos! 🌐

Terveisin Melissa & Suvi

Liite 2. Kyselylomake

Kysely vanhemmuudesta

Hei sinä 1-6 -vuotiaan lapsen vanhempi!

Opiskelemme Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi.
Teemme opinnäytetyötä aiheesta "*vanhempien käsityksiä kasvatuksesta ja vanhemmuudesta.*"
Vastaamalla kyselyyn olet mukana antamassa arvokasta tietoa tutkimukseemme.

Kyselyyn vastaaminen vie n. 15-20 minuuttia.

Kiitos ajastasi! 😊

Terveisin,
Melissa Ylisuutari & Suvi Rajaniemi

1. Vastaajan sukupuoli *

- Mies
- Nainen

2. Vastaajan ikä

3. Perhemuoto *

- Ydinperhe
- Yhden vanhemman perhe
- Uusperhe
- Jokin muu,
mikä?

4. Vastaajan lasten määrä *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- Enemmän

5. Lapsen sukupuoli

- Tyttö
- Poika
- Molemmat

6. Lapsen ikä

- 1-2
- 3-4
- 5-6

7. Mikä on parasta lapsen kasvatuksessa?**8. Mikä on haastavinta lapsen kasvatuksessa?****9. Mitä 1-6 -vuotiaan lapsen vanhemmuus merkitsee sinulle?****10. Millainen on mielestäsi hyvä varhaislapsuus?**

11. Millaista mielestäsi on hyvä kasvatus?

12. Onko sinulla tarpeeksi aikaa olla lapsesi kanssa? *

Kyllä

Ei. Mistä luulet sen

johtuvan?

13. Mitä teet yhdessä lapsesi kanssa?

14. Miten osoitat hellyyttä ja läheisyyttä lapsellesi?

15. Miten autat lastasi käsittelemään kielteisiä tunteita?

(Viha, suru, pelko, ahdistus tms.)

16. Mitkä arvot määrittävät kasvatustasi? *

Valitse sinulle seitsemän (7) tärkeintä arvoa.

Turvallisuus

Rehellisyys

Avoimuus

Yksilöllisyys

- Empaattisuus
- Rakkaus
- Hyvän itsetunnon tukeminen
- Sosiaalisuus
- Vastuullisuus
- Oikeudenmukaisuus
- Terveet elämäntavat
- Kestävä kehitys
- Kehittävät harrastukset
- Jokin muu, mikä?

17. Perustele kysymyksen 16 vastaukset.

18. Ovatko sinun omat arvosi muuttuneet lapsen saamisen jälkeen?

- Ei
- Kyllä, miten?

19. Ajattele lastasi aikuisena. Millainen toivot hänen olevan? *

20. Arvioi millä tavalla lapsen kasvatusvastuu jakaantuu. *

Valitse perheestä lähimpänä oleva vaihtoehto. (1) Ei ollenkaan - (4) Täysi vastuu

	1	2	3	4
Isä	☐	☐	☐	☐
Äiti	☐	☐	☐	☐
Isovanhemmat	☐	☐	☐	☐
Kummit	☐	☐	☐	☐
Muut sukulaiset	☐	☐	☐	☐
Harrastustoiminta	☐	☐	☐	☐

Päiväkoti	☐	☐	☐	☐
Koulu	☐	☐	☐	☐
Neuvola	☐	☐	☐	☐

21. Millainen on turvallinen aikuinen?

22. Asetatko lapsellesi rajoja? *

En

Kyllä, kerro

esimerkkl.

23. Millaisia sääntöjä ja toimintatapoja perheessänne on?

24. Miten ratkaisette ristiriitatilanteita lapsenne kanssa?

25. Mitä muuta haluat sanoa?